

Uspješnost provođenja online nastave

Uršanić, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:498073>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA URŠANIĆ

USPJEŠNOST PROVOĐENJA ONLINE NASTAVE

Diplomski rad

Pula, lipanj, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA URŠANIĆ

USPJEŠNOST PROVOĐENJA ONLINE NASTAVE

Diplomski rad

JMBAG: 0303065618, redoviti student

**Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski
studij**

Predmet: Dokimologija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Didaktika

Mentor: doc.dr.sc. Sandra Kadum

Pula, lipanj, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Sara Uršanić, kandidatkinja za magistra primarnog obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Sara Uršanić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „Uspješnost provođenja online nastave“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljane na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DIDAKTIKA I MEDIJI.....	2
2.1. Didaktika i kurikulum.....	2
2.2. Tehnologija i didaktika	3
3. NASTAVA	4
3.1. Tradicionalna nastava (A model)	5
3.2. Kombinirana nastava/mješovita nastava (B model)	6
3.3. Online nastava (C model)	6
3.3.1. Ozračje u razredu / odnos učenik učitelj	7
3.3.2. Vrednovanje i ocjenjivanje	8
3.3.3. Oblici učenja na daljinu	11
3.3.4. Oblici rada za virtualnu učionicu.....	11
3.3.5. Slobodno vrijeme učenika	13
4. ONLINE NASTAVA I UČENIK	15
5. ONLINE NASTAVA I RODITELJ	17
6. PRIPREMA UČITELJA ZA ONLINE NASTAVU	18
6.1. Priprema učitelja.....	18
6.2. Kompetencije učitelja.....	20
7. POZITIVNE I NEGATIVNE STRANE ONLINE NASTAVE	22
7.1. Pozitivne strane online nastave	22
7.2. Negativne strane online nastave	22
8. ISTRAŽIVANJE.....	24
8.1. Cilj istraživanja i problem istraživanja	24
8.2. Osnovni skup (populacija) i uzorak istraživanja	24
8.3. Metode, postupci, instrumenti	24
8.4. Rezultati istraživanja.....	25
9. ZAKLJUČAK	40
10. PRILOZI	41
11. POPIS SLIKA I GRAFIKONA.....	47
SAŽETAK.....	48
SUMMARY	49

1. UVOD

U svakodnevnoj praksi u odgoju i obrazovanju nailazimo na različita pitanja i teorije vezanim za nastavu. Glavni faktori u tom području su učenik, učitelj, sadržaj koji ga prati ali i roditelji koji utječu na učenika. Svi su u međusobnoj relaciji i ključ za sam uspjeh u obrazovanju.

Kada učenik upisuje školu on započinje novo poglavlje u životu u kojem ga podržavaju njegovi roditelji, ukućani i zajednica. Kako bi se ono što lakše prilagodilo novoj situaciji i što uspješnije završilo školovanje važan je utjecaj okoline, pravilan rast i razvoj, kompetentnost učitelja da ga pravilno usmjeri, motivira i prenese znanje ali i uz suradnju s roditeljima odgoji i pripremi za budući život. Nitko nije mogao očekivati da će se tradicionalna nastava morati ostvariti pomoću suvremene tehnologije tj. da će biti online nastave. Tijekom neočekivane situacije pojavila su se mnoga pitanja i problemi vezani za nastavu na daljinu, a jedna od najvažnijih su kako ne izgubiti neposredan odnos učitelj-učenik i kako što kvalitetnije i realističnije održati nastavu bez negativnih posljedica.

U ovom radu bit će predstavljene discipline koje se bave pitanjima odgoja i obrazovanja kako ne bi došlo do miješanja važnih pojmova koji su nam bitni u odgoju i obrazovanju. Zatim će biti govora o samoj nastavi, tj. njena definicija te usporedba tradicionalne nastave, kakvu poznajemo i suvremene nastave, na koju smo se „prisilno“ morali prilagoditi. Kod usporedbe spomenut ćemo bitne faktore, a to su odnos u nastavi, vrednovanje/ocjenjivanje i slobodno vrijeme učenika. Također će se navesti pozitivne i negativne strane online nastave, ali i prilagodba učenika, učitelja i roditelja.

Osim definicija i obrada pojmova, proveli smo i istraživanje putem anketnog upitnika koji je proveden između roditelja i učenika, a sastoji se od dva dijela. Upitnik je proveden s ciljem kako bi dobili uvid u uspješnost provođenja online nastave. Rezultati su obrađeni i objašnjeni u nastavku diplomskog rada.

2. DIDAKTIKA I MEDIJI

2.1. Didaktika i kurikulum

Didaktika i kurikulum imaju zajedničke i vrlo slične teme, poput ciljeva odgoja i obrazovanja, sadržaja odgojno obrazovnog procesa i samog procesa, organizaciju rada, primjenu tehnologije i vrednovanje postignuća. Bez obzira na srodnost pojmova oni se nikad ne bi trebali poistovjećivati jer se razlikuju po načinima postavljanja i rješavanja pitanja u teoriji i po samoj usmjerenosti. Didaktika je usmjerena na poučavanje zakonitosti, dok je kurikulum usmjeren na školski sustav, na njegovo upravljanje i kontrolu (Cindrić, Miljković, Strugar 2016).

Bognar i Matijević govore o didaktici kao o grani pedagogije koja se bavi teorijom odgojno-obrazovnog procesa. U tradicionalnoj terminologiji odgojno-obrazovni proces je zapravo nastava. Didaktiku ne može predstavljati samo nastava, već ona ima svoj opći i posebni dio. Opći dio bavi se antropološko-psihološkim i socijalno-kulturnim uvjetima i posljedicama odgojno-obrazovnog procesa, dok se poseban dio bavi užim didaktičkim pitanjima kojima pripadaju cilj i zadaci odgojno-obrazovnog procesa, dinamika odgojno-obrazovnog procesa, aktivnosti i sadržaji, socijalni oblici, odgojno-obrazovna ekologija i mediji te odgojno-obrazovna klima i komunikacija (Bognar i Matijević, 2005)

Riječ didaktika izvorno potječe iz grčkog jezika, a neka od njezina značenja su: poučavati, učitelj, škola, tehnika poučavanja i sl. Njenom razvitku pridonijeli su razni utemeljitelji. Kao pojam ona nije laka za definirati te baš iz tog razloga prilikom njenog opisa uzimamo temeljne didaktičke pojmove kao npr. odgoj, obrazovanje, poučavanje, učenje i sl. Didaktiku shvaćamo kao pedagogijsku disciplinu i teoriju odgojno – obrazovnog procesa, ona opisuje, predviđa i objašnjava uzročno - posljedične veze i odnose u odgojno – obrazovnom procesu (Cindrić, Miljković, Strugar 2016).

Pojam kurikulum ima korijenje u dalekoj povijesti, u srednjem vijeku riječ *curriculum* značila je slijed, tijek, kretanje do nekog određenog cilja, a u školskom smislu opseg vještina i znanja (odnosilo se na sedam slobodnih i sedam viteških vještina. U novom vijeku pojam se shvaća kao redosljed učenja nastavnih sadržaja, također se često poistovjećuje sa sintagmom „nastavni plan i program“. Tradicijski kurikulum se definira

kao sadržaj odgoja i obrazovanja koji je određen nastavnim planom i programom. Određenja pojma kurikulum su različita, međutim većini su zajednički elementi ciljevi učenja, zadaci učenja, sadržaj, uvjeti, tehnologija i organizacija učenja i poučavanja te vrednovanje učenikovih postignuća (Cindrić, Miljković, Strugar 2016). Jurjević Jovanović i sur. (2017: 26, 27) navode da „Školski kurikulum obično sadržava unutarnje i vanjske uvjete u kojima se realizira plan kulturne i javne djelatnosti, popis dodatne i dopunske nastave koja se održava u školi, izvannastavne aktivnosti svih razreda, izbornu nastavu, produženi boravak ili cjelodnevnu nastavu ako ih škola organizira, plan izvanučioničke nastave koja se organizira te školske godine, naziv projekata koji se provode u školi te ostale važne napomene specifične za život i rad škole“.

2.2. Tehnologija i didaktika

Obzirom da se danas tehnologija provlači kroz različite grane i discipline, treba napomenuti kako ona počinje biti važna i u obrazovanju tj. nastavi. Kroz iduća poglavlja pojmovi tehnologija i multimedijaska didaktika će biti pojedinačno objašnjeni.

Matijević i Topolovčan (2017) navode da izraz *tehnologija* ima korijen iz grčkog jezika *techne*, što bi značilo umjetnost, vještina; tehnika + *logos*, riječ odnosno govor, dakle tehnologija je bila znanost o načinima preradbe sirovina u gotove proizvode. Međutim u današnje vrijeme, kako Kolić – Vehovec (2020) navodi, u protekla se dva desetljeća drastično razvila proizvodnja tehnologije poput računala, tableta, pametnih telefona i sl. U današnje vrijeme nam je itekako potrebna tehnologija, bilo za poslovne ili privatne svrhe, činjenica je da svijet brzo napreduje i da je njeno korištenje neizbježno.

Danas se često koristi izraz obrazovna ili nastavna tehnologija, što bi značilo primjenu tehnologije ili medija tijekom učenja i poučavanja.

Kako navode autori Matijević i Topolovčan (2017) nastavna tehnologija ne znači samo to, već ona obuhvaća sredstva i postupke koji se koriste tijekom nastave radi lakšeg, bržeg, ekonomičnijeg, objektivnijeg i produktivnijeg učenja i poučavanja. Europsko shvaćanje pojma didaktike već obuhvaća područje obrazovne tehnologije i teorije kurikuluma. Tek je 60-tih godina, u njemačkome govornom području, formirana

disciplina medijske didaktike. Na postojeća tri čimbenika (učenik, učitelj, nastavni sadržaj, uveden je i četvrti (tehnika). Medijska didaktika je kao pedagoška disciplina formirana uz koncept obrazovne tehnologije.

Matasić i Dumić (2012) objašnjavaju kako se multimedijaska didaktika bavi pitanjima koja kreću od ciljeva te izbora i dizajniranja sadržaja učenja do vrednovanja učinkovitosti multimedijaskih projekata. Navode kako je zadaća multimedijске didaktike poučavanje i objašnjavanje procesa učenja u medijskom okruženju i traženje odgovora na brojna pitanja koja se u tom kontekstu javljaju.

3. NASTAVA

Nastavu definiramo kao temeljni dio školskog rada u kojem se planski i organizirano provodi odgoj i obrazovanje učenika prema propisanome nastavnom planu i nastavnome programu. Bognar i Matijević (2005) navode kako je ona izrazito važna za izgradnju identiteta i prepoznatljivosti škole. Nadalje, možemo reći da je „nastava interakcijsko događanje u kojem učenici pod vodstvom profesionalno osposobljenih nastavnika, planski, u za to posebno stvorenim ustanovama (školama), usvajaju i dalje razvijaju odabrane kulturne sadržaje sa svrhom što boljeg osobnog socijaliziranja, kvalificiranja i personaliziranja” (Pranjić 2005: 184, Wiater 2010 u Pranjić 2011).

Nekada smo tradicionalnu nastavu smatrali nastavnom koja se temeljila na predavanjima učitelja kao primarnom prenošenju znanja, odnosno ona je bila osmišljena kao institucija koja pruža obavijest učenicima, a u takvoj nastavi prevladavala je predavačka uloga učitelja (Zrilić 2019).

Razvitkom odgojno-obrazovnog sustava i napretkom svijeta došli smo do pojma suvremene nastave koja stavlja u središte nastavnog procesa učenika, u kojoj je cilj učenikovo postignuće, interakcija, odnos učitelja i učenika, znanje te učenje i poučavanje (Zrilić 2019). U suvremenu nastavu spada i korištenje tehnologije koja je pomogla u novonastaloj situaciji odnosno pandemiji.

Pomoću tehnologije nastava se uspjela održati u virtualnom okruženju/virtualnoj učionici. Virtualne su učionice mrežna okruženja za učenje koja se mogu zasnivati na internetu i kojima se može pristupiti putem portala ili softverske baze (Biswas i Nandi, 2020 u Balaž 2021). Kako smatraju Kadum, Ružić-Baf, Fakraš (2021) nastava na daljinu trebala bi biti isključivo alternativa u slučaju kriznih situacija, poput pandemije, potresa, rata...

U planu provedbe nastave na daljinu Ministarstvo znanosti i obrazovanja navodi tri modela izvođenja nastave za vrijeme pandemije. Tri modela nastave tijekom pandemije:

- odgojno-obrazovni rad i nastava u ustanovi - A model
- mješoviti oblik odgojno-obrazovnoga rada/nastave (dio u ustanovi, dio na daljinu i to dva dana u školi, a tri dana od kuće ili jedan tjedan u školi, a drugi tjedan na daljinu) - B model
- odgojno-obrazovni rad i nastava na daljinu - C model (koji je nastao tijekom epidemiološke situacije 2021. god. (MZO 2021).

3.1. Tradicionalna nastava (A model)

Tradicionalna nastava najčešće se odnosi na učenje i poučavanje koje se odvija u učionici te koju vodi učitelj s različitim oblicima rada.

U toj nastavi prevladava frontalni oblik rada u kojemu je bitna izravna interakcija s učenicima, međutim smanjen je samostalni rad. Učitelj je prijenosnik znanja i informacija pomoću jednostrane i jednosmjerne komunikacije prema učeniku, a u tom slučaju kažemo da je učenik pasivni slušatelj ili primatelj informacija (Lasić 2015).

Jakšić i sur. (2021) izjavljuju kako se tradicionalno učenje odnosi na upotrebu strategija učenja koje se odvijaju u učionici i koje vodi učitelj uz didaktičko, praktično i izlagačko učenje. Također izjavljuju da se tradicionalna nastava često smatra staromodnom i povezuje s mnogim nedostacima poput nedobivanja povratnih informacija, nedostacima učenikove pažnje, brzim zaboravljanjem novostečenih informacija i sl.

Tijekom pandemije tradicionalna nastava poprima oblik modela A/ nastave u školi što bi značilo da za vrijeme epidemiološke situacije učenici se „obrazuju u školi licem u lice uz pridržavanje epidemioloških uputa“ (MZO 2021).

3.1. Kombinirana nastava/mješovita nastava (B model)

MZO (2020) je objavilo u dokumentu „akcijski plan“ da mješoviti oblik nastave podrazumijeva da učenici sudjeluju u nastavi u školama, ali od kuće koristeći informacijsko komunikacijske tehnologije. Uz to učenici imaju pristup svim digitalnim materijalima i virtualnom okruženju za učenje i poučavanje. Što znači da će se nastava provoditi dijelom u školi a dijelom kod kuće putem virtualnog okruženja. Također navode kako je moguće da se izmjenjuju tjedno, znači tjedan u školi i tjedan kod kuće. Sve to je bilo navedeno za iduću školsku godinu.

Uz pridržavanje epidemioloških mjera, ministarstvo odgoja i obrazovanja mijenjalo je upute i preporuke za odvijanje nastave, stoga je u kolovozu 2021. godine donesen dokument „mjere i preporuke“ u kojem vrijedi „Model se primjenjuje u slučaju pogoršanja epidemiološke situacije. To u pravilu znači kako zbog epidemioloških mjera neće svi učenici moći imati nastavu u školi istodobno, već se moraju odrediti prioritetne skupine učenika koje će imati nastavu u školi, a za ostale učenike osigurati da povremeno imaju nastavu u školi, a povremeno nastavu na daljinu...za učenike od I. do IV. razreda nastava se održava u školi uz pojačanu osobnu higijenu, dezinfekciju ruku i držanje najvećega mogućega fizičkog razmaka, dok učenici od V. do VIII. razreda OŠ i učenici SŠ nastavu prate dijeljenjem razrednog odjela na dvije skupine (MZO 2021: 10).

3.2. Online nastava (C model)

Online nastava odnosno nastava na daljinu smišljena je tijekom iznenadne pandemije COVID-19. Početkom školske godine 2020/21.

„Model C podrazumijeva to da svi učenici prate nastavu na daljinu koja, uz ostalo, podrazumijeva dvosmjernu komunikaciju na daljinu na relaciji učenik-učitelj/nastavnik, kao i samostalni rad učenika od kuće“ (MZO 2021).

Ministarstvo je u suradnji s Hrvatskom radiotelevizijom na 3. programu organiziralo nastavu za učenike razredne nastave prema kurikulumu i nastavnom programu. Programi su se odvijali u određenim satima prema rasporedu, međutim sadržaji su bili dostupni nakon završetka programa.

To bi značilo da se sva tradicionalna nastava pokušala prilagoditi i odviti u virtualnom okruženju pomoću različitih tehnoloških sredstava i multimedija. Pružiti sadržaje, ostvariti komunikaciju i interakciju, učiti i poučavati ali i vrednovati i ocjenjivati možemo i u virtualnom okruženju.

U nastavku će biti predstavljena dva oblika učenja, bit će govora o ozračju u razredu, te pojašnjeni i uspoređeni pojmovi ocjenjivanje, vrednovanje i praćenje u tradicionalnom obliku nastave sa suvremenim. Spomenut će se odnos učenik učitelj ali i slobodno vrijeme učenika tijekom takvog oblika nastave.

3.2.1. Ozračje u razredu / odnos učenik učitelj

Prvo mjesto zauzima ozračje u razredu, odnosno bavimo se tim pitanjem iz razloga što ono veže za sebe niz ostalih pitanja i problema. Uz samo ozračje važno je spomenuti sam odnos učenika međusobno ali i odnos s učiteljem jer su oni ipak usko vezani.

Kada govorimo o odnosu učenik učitelj prva asocijacija je komunikacija, povezanost, slušanje, razumijevanje, interakcija i sl. Kako bi učitelj imao pozitivan odnos s učenikom bitna je dobro uspostavljena komunikacija. Imamo dvije komunikacije: verbalnu i neverbalnu.

Zrlić (2010) navodi kako se verbalna komunikacija odnosi na stvarne riječi, one koje se koriste pri razgovoru, dok neverbalna se koristi za izražavanje emocija, odražavanje osobina ličnosti, pokazivanje stavova i mijenjanje ili poticanje verbalne komunikacije. Također navodi kako učinkovito učenje ovisi o kvaliteti komunikacije. Učitelj mora biti vješt u verbalnoj komunikaciji, međutim mora raspoznavati i neverbalne znakove. Njihov je zadatak točna procjena situacije u razredu, jer jedino tako može poboljšati i pridonijeti pozitivnom ozračju u razredu. Kako bi učitelj mogao ostvariti takav cilj, mora

poticati komunikaciju i interakciju jer je ona ipak razvojni proces i mijenja se u skladu s međusobnim poznavanjem sudionika komunikacijskog procesa.

Još jedan bitan proces u komunikaciji je slušanje, ali aktivno slušanje. Aktivno slušanje uključuje učenika u proces komunikacije i potiče ga na razmišljanje, razgovor, uči ga slušanju i rješavanju problema. Kod pasivnog slušanja učenik je onaj koji ne daje povratnu informaciju niti odgovor, već sluša i u nekim slučajevima upija informacije.

Dolazimo do pitanja kako poboljšati ili ostvariti dobru komunikaciju i pozitivno ozračje tijekom nastave na daljinu. Tijekom predavanja učenici su često pasivni iz razloga što je teško doprijeti do njih u virtualnoj učionici, odnosno oni se „skrivaju“ iza ekrana i učitelj ne može znati koliko je učenik prisutan. Zatim prilikom održavanja sata učitelj nije u mogućnosti posvetiti se svakom učeniku posebno ili ostvariti direktni kontakt kako bi mu pomogao u rješavanju problema. Neki učenici imaju poteškoća s javnim govorom, a takav oblik nastave im omogućuje skrivanje i izbjegavanje istog. Kod ostvarivanja pozitivnog ozračja, a samim time i dobre komunikacije, vidimo da nastava na daljinu ne pridonosi tome. Kako bi nastala što manja šteta tijekom izvođenja takvog oblika nastave, roditelji moraju biti uključeni i upućeni u sam proces kako bi netko nadgledao učenika i kako oni ne bi bili zakinuti u bitnom segmentu razvoja.

„Kvalitetna komunikacija temeljna je dimenzija suvremenog odgoja i obrazovanja usmjerenih na razvoj učenikovih kompetencija, timski rad, demokratičnost, kreativnost, razvoj socijalnih odnosa, a time i na uspješno djelovanje u svim socijalnim kontekstima“ (Zrlić 2010).

3.2.2. Vrednovanje i ocjenjivanje

Kada spominjemo praćenje i vrednovanje odgojnih postignuća moramo spomenuti pedagošku disciplinu koja se bavi tim pitanjima, a to je dokimologija. Dokimologija se može definirati kao „znanost o problemima ispitivanja i ocjenjivanja znanja“ (Kadum – Bošnjak, 2013:15), ali kao dio dokimologije se razvila i školska dokimologija koja se bavi pitanjima praćenja, procjenjivanja i vrednovanja, odnosno mjerenja znanja i drugih odgojno- obrazovnih postignuća u osnovnoj školi (Kadum – Bošnjak, 2013).

„Praćenje je sustavno uočavanje i bilježenje zapažanja o postignutoj razini kompetencija i postavljenim zadacima definiranima nacionalnim i predmetnim kurikulumom te nastavnim planom i programom... Praćenje se bilježi kontinuirano, tijekom cijele nastavne godine i upisuje se u praznu rubriku pokraj nastavnog predmeta (Jurjević Jovanović I. i sur., 2017: 35).

„Vrednovanje je proces koji obuhvaća praćenje učenikovog napretka, „mjerenje“ znanja, sposobnosti, vještina i stavova učenika, zatim procjena sposobnosti, provjeravanje dostignutih ishoda učenja te klasificiranje navedenoga u određene kategorije koje nazivamo ocjenjivanjem“ (Diković, 2020: 186). Ono je „sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i o postignutoj razini kompetencija, znanjima, vještinama i sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti u radu u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načelima, postupcima i elementima“ (Jurjević Jovanović I. i sur., 2017: 35).

„Ocjenjivanje je pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada“ (MZO,2020:30). „Bilježi se tijekom cijele nastavne godine te se upisuje u ocjensku mrežu“ (Jurjević Jovanović I. i sur., 2017: 35).

Vrednovanje i ocjenjivanje tijekom suvremenog oblika nastave ima neke različitosti u odnosu na tradicionalni oblik nastave koji se odvija u učionici. Ponekad je teško kontrolirati prepisivanje i varanje na ispitima čak i u stvarnom okruženju. Tijekom provođenja vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje MZO (2020) navodi kako nema potrebe za strogo kontroliranje okruženja kao ni u stvarnoj učionici, jer stavlja naglasak na kvalitetnoj povratnoj informaciji učeniku kako da unaprijedi svoje učenje.

Kad se učitelj i učenik nalaze fizički na jednom mjestu, moguća je izravna (sinkrona) komunikacija, a samim time i lakša provjera vjerodostojnosti odgovora i uobičajena zaštita od nedopuštenih radnji poput prepisivanja zato što učitelj nadgleda fizičku okolinu (MZO, 2020).

MZO (2020: 13) navodi kako „aktivnost i rad treba prepoznati i pozitivno vrednovati; i to počevši od sudjelovanja u raspravama u virtualnom okruženju, preko vršnjačkog vrednovanja i samovrednovanja pa sve do samostalnog istraživanja i davanja prijedloga za daljnje učenje i istraživanje“, navodi to pod bitno iz razloga što su učenici (pogotovo oni sramežljivi) često pasivni iza ekrana. Također navodi da pomoću videomaterijala ili teksta učenici mogu u jednoj minuti sažeti ono najvažnije što su

zapamtili, te se takvim načinom osigurava vjerodostojnost opisa, a kod učenika razvija sposobnost uočavanja bitnog. Spominje se i vrednovanje domaće zadaće s obzirom na njihovu kvalitetu i redovitost, zatim pod metode vrednovanja imamo i izradu projekata, rješavanje problema, plakata, e-portfolija, istraživačke i praktične radove, projekte i sl.

MZO (2020) stavlja naglasak na važnost nastavnika u usmjeravanju i praćenju učenika, osobito u procesu samovrednovanja i njegovu ulogu u nadziranju tog procesa, usmjeravanju i ispravljanju učenika. Prijedlog načina vrednovanja za učenje, kao učenje i naučenog prikazani su na Slici 1. (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2020).

Vrednovanje kao i za učenje (formativno vrednovanje)	Vrednovanje kao i za učenje, vrednovanje naučenog (formativno i sumativno)	Vrednovanje naučenog (sumativno vrednovanje)
-diskusije u virtualnom okruženju	-esej s temom koja povezuje vlastito iskustvo s naučenim -umna mapa	-esej sa zadanom temom, formatom i ciljem
-jednominutni sažetak nastave, videolekcije ili teksta iz udžbenika -pisanje bloga	-samovrednovanje i vršnjačko (istorazinsko vrednovanje) pomoću zadanih kriterija -prikupljanje vjerodostojnih izvora za zadanu temu kao pomoć kod učenja	-portfolio -istraživački rad (samostalno istraživanje literature) sa zadanom temom -prezentacija
-dijagnostički test	-zadaca kojoj je cilj uvježbati neke temeljne vještine	-individualizirani test koji se dobiva slučajnim izborom zadataka iz baze zadataka
-odgovori na kviz -igra koja podrazumijeva razumijevanje gradiva	-simulacija, modeliranje, kodiranje, programsko rješenje -edukativne igre -opis problema iz realnog svijeta koji se mogu riješiti pomoću obrađene teorije	-istraživački rad na temelju eksperimenta (virtualnog, temeljenog na simulaciji ili provedenog u kućnim uvjetima) -rješenje problemskog zadatka -projekt na kojem radi tim

Slika 1. Prijedlog načina vrednovanja za učenje, kao učenje i naučenog

Izvor: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Upute-za-vrednovanje/Upute%20za%20vrednovanje%20i%20ocjenjivanje%20tijekom%20nastave%20na%20daljinu.pdf>

3.2.3. Oblici učenja na daljinu

Sinkrono je učenje vrsta učenja koja se odvija u stvarnom vremenu, a uključuje interakciju između učitelja i učenika u virtualnoj učionici (Vuković, 2020; prema Balaž u 2021). Učitelj ima ulogu predavača, a učenici su prisutni u tom vremenu i sudjeluju u nastavi pomoću različitih oblika interakcije. U sinkronoj nastavi preporuča se razredna diskusija, kratko čitanje naglas i međusobna komunikacija, grupiranje učenika za suradnički rad, provjerava razumijevanja, postavljanja ciljeva učenja i sl. (Jump 2021).

Asinkrono je učenje ono učenje putem materijala koje podijeli učitelj, učenik im pristupi u vremenu kad njemu najbolje odgovara, a učitelj nije prisutan dok učenik izvršava školske obveze (Balaž, 2021). Učitelj postavlja zadatke, a učenici imaju pravo odabira vremena i mjesta kada će ih ispuniti bez prisustva učitelja. U asinkronoj nastavi preporuča se priprema videomaterijala te slanje videosnimaka, korištenje društvenih mreža, suradnja učenika služeći se internetskim dokumentima i platformama, međusobno komentiranje i proučavanje rada učenika i sl. (Jump 2021).

Kod samostalnog učenja bitno je učenicima omogućiti samostalne aktivnosti, npr. kroz različite projekte kroz koje mogu prenijeti svoje znanje u nove situacije i okružja. Treba im se pružiti prilika da riješe zadatke i pokažu svoje znanje. Postoje aplikacije koje omogućuju učiteljima pretvorbu radnih listova u listove za ispunjavanje. Još jedan od bitnih faktora je okruženje učenika tijekom učenja. Učitelj bi trebao poticati promjenu okružja za učenje kako bi se zadržala motivacija i bili što uspješniji rezultati (Jump 2021).

Postoji još i hibridno učenje koje se sastoji od različitih kombinacija kako u nastavi tako i u učenju.

3.2.4. Oblici rada za virtualnu učionicu

Projektno učenje jedna je od metoda uz pomoć koje se svi učenici mogu uključiti u hibridno učenje. Takva nastava omogućuje učenicima da istraže sadržaj, objasne što su novo naučili i primjene nove spoznaje u drugim područjima. Slika br. 2 prikazuje tablicu u kojoj se ističu prednosti projektnog učenja.

	Istražiti 	Objasniti 	Primijeniti
Sažetak	Učenici ispituju i istražuju informacije čitanjem, promatranjem, analizom slika, gledanjem videosnimaka, itd.	Učenici dijele s drugima ono što su naučili uz pomoć prezentacija, pismenih sažetaka, minilekcija, vođenih pokusa, itd.	Učenici uzimaju ono što su naučili i to primjenjuju u daljnjim aktivnostima i projektima.
Što rade nastavnici	<ul style="list-style-type: none"> • postavljaju očekivanja • postavljaju poticajna pitanja • ostavljaju prostor i mogućnosti za učenje 	<ul style="list-style-type: none"> • postavljaju okvir za sastanke za razmjenu • osiguravaju mogućnosti za prezentacije • potiču razgovor • planiraju suradnju 	<ul style="list-style-type: none"> • postavljaju jasna očekivanja za aktivnosti • osiguravaju alate za vrednovanje od samog početka • stvaraju sustav za povratne informacije
Što rade učenici	<ul style="list-style-type: none"> • otkrivaju • propituju • prikupljaju • prepoznaju • pronalaze put • reagiraju 	<ul style="list-style-type: none"> • podučavaju druge • dopunjavaju rečenice • povezuju informacije • pomažu organizirati informacije za druge 	<ul style="list-style-type: none"> • izrađuju projekte • stvaraju kreacije • kreativno reagiraju • eksperimentiraju • prikupljaju podatke i dijele ih s drugima

Slika 2. Prednosti projektnog učenja (Jump 2021: 12)

„Kulturno-odgovorno ponašanje je pristup životu koji prakticira potvrđivanje i afirmaciju različitih kultura s ciljem nadilaženja granica rasnih podjela i izbjegavanja površine usredotočenosti na kulturu“ (Jump, 2021: 13). Kulturno-odgovorno učenje pomaže učenicima da stvore bolji uspjeh u školi, da bolje razumiju kada treba primijeniti neprimjerene oblike kulturnog i jezičnog ponašanja u bilo kojoj situaciji bez gubitka kulturne i jezične posebnosti (Jump, 2021). U obrazovnim ustanovama u kojima učitelji uzimaju u obzir obiteljske kulture i jezike, uče učenike prihvaćanju, ali ih i dodatno motiviraju za učenje i znanje.

Kako navodi Jump „socijalno emocionalno učenje povećava sposobnost učenika da integriraju vještine, stavove i ponašanje s ciljem uspješnog i etičnog rješavanja svakodnevnih zadataka i izazova“ (Jump, 2021: 14).

Svakodnevne socijalne situacije i interakcije unutar razreda mogu poslužiti za demonstraciju i uvježbavanje vještina vezanih uz socijalno emocionalne kompetentnosti tako da se učenici tijekom školovanja mogu pripremiti na složene međuljudske odnose tijekom života. Također autorica navodi kako su učenici s dobro razvijenim socijalno emocionalno kompetencijama uspješniji u životu (Markuš, 2010).

Tijekom virtualne nastave potrebno je razgovarati s učenicima o emocijama i omogućiti im da bolje razumiju sebe i da se nauče snalaziti u ovom svijetu stalnih promjena (Jump, 2021). Vrlo je važna uloga učitelja u ovom obliku učenja iz razloga što je učenike potrebno pripremiti na neočekivane situacije bilo to u virtualnom ili stvarnom okruženju kako im promjene ne bi naštetile.

3.2.5. Slobodno vrijeme učenika

„Promatramo li slobodno vrijeme u kontekstu suvremenog društva, vidimo ga kao vrijeme u kojemu se čovjek prepušta aktivnostima po vlastitom izboru“ (Valjan Vuić, 2013: 59).

Kada govorimo o slobodnom vremenu učenika najčešće slobodnim vremenom smatramo ono u kojem nema učenja i pisanja zadaće već ga ispunjavaju razne aktivnosti, druženja, igre, sport, hobi, gledanje televizora, igranja igrica i sl. Za učenike nižih razreda izuzetno je važno slobodno vrijeme kako bi se učenik pravilno razvio, ali i kroz slobodno vrijeme on primjenjuje odgoj. Iz tog razloga nastale su izvannastavne i izvanškolske aktivnosti.

Šiljković, Rajić i Bertić (2007) navode da su aktivnosti pod tim nazivom postale aktualne sredinom prošlog stoljeća, ali su se u prošlosti nazivale drugačije. Također objašnjavaju izvannastavne aktivnosti kao različite organizacijske oblike koji se provode s učenicima u slobodno izvannastavno vrijeme u školi. One najčešće imaju kulturno-umjetničko, tehničko, sportsko, rekreacijsko ili znanstveno obrazovno obilježje. Govoreći o njima važna je uloga učitelja jer on/a ih motivira za rad, a učenik

pomoću tih aktivnosti s lakoćom usvaja znanja, uči istraživanjem i otkrivanjem, razvija osjećaj za odgovornost, samopotvrđivanje i timski rad. Izvanškolske aktivnosti su također različiti organizacijski i programski oblici koji se provode s učenicima, međutim odvijaju se u institucijama izvan škole. One potiču učenike na stjecanje znanja, stvaralaštvo i umijeća prema njihovim osobnim interesima i sposobnostima (Šiljković, Rajić i Bertić 2007).

Tijekom online nastave učenici su se susreli s puno obaveza oko učenja i pisanja zadaće, a samim time smanjili vrijeme za slobodne aktivnosti. Još jedan problem je taj što su za vrijeme pandemije većina institucija zatvorila svoja vrata, izlazak u veće skupine društva je bio ograničen, a i zbog vlastitog straha puno roditelja nije dopuštalo veća i skupna druženja svojoj djeci koja su izrazito bitna za socijalizaciju, rast i razvoj. Njihovo slobodno vrijeme pretvorilo se u sjedilački način života unutar kućnog prostora, s pretjeranim korištenjem tehnologije, slabim druženjem, igrom i socijalizacijom sa svojim vršnjacima. Neki roditelji su zbog toga potaknuli i inicirali odlazak u prirodu i obiteljska druženja.

Međutim samim napretkom tehnologije dolazimo do problema u nedovoljno korištenju slobodnog vremena i za vrijeme tradicionalne nastave. Pretjerano korištenje tehnologije dovodi do negativnih posljedica kao npr. sjedilačkom načinu života, fizičkih problema sa zdravljem, čak u nekim situacijama nastaju i psihički problemi, ovisnost o tehnologiji i zamjena onog stvarnog i virtualnog svijeta. Zato je važno poticati slobodne aktivnosti, sport, igru i druženja. Važan je i učitelj koji mora pravilno obraditi gradivo i prenijeti znanje učenicima tako da oni razumiju, kako bi imali vremena za svoje slobodno vrijeme a istovremeno ispunili sve svoje školske obaveze.

4. ONLINE NASTAVA I UČENIK

Školovanje tijekom pandemije odvijalo se u raznim oblicima rada. Ministarstvo i suradnici su se trudili da učenici razredne nastave samo u nužnim situacijama budu online. Puno je čimbenika utjecalo na njihov uspjeh, od okruženja u kojem žive, roditelja, učitelja, rodbine, prijatelja, bolesti i sl. Učenici su bili primorani koristiti tehnologiju, poznavati osnovne elemente i naučiti se snalaziti. Dovodilo se u pitanje samostalnost učenika pri učenju i rješavanja zadataka.

Online nastavu poistovjećujemo s nastavom kod kuće (Homeschooling) iako su zapravo različiti kada gledamo kroz povijest. Homeschooling je prvi oblik obrazovanja koji se odvijao u različitim oblicima, još prije doba obaveznog obrazovanja, a temeljio se na potrebama obitelji. Suvremeni homeschoooling se ističe sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Neki roditelji se odlučuju za takav oblik nastave zbog nekih svojih uvjerenja, smatraju da je odlazak u školu štetan za dijete, žele im osigurati ono najbolje, smatraju da stil učenja nije pravilno podržan u školi i sl. S duge strane djeca s teškoćama u učenju i ponašanju često bivaju disciplinirana i etiketirana. Još jedan od razloga je što roditelji tog učenika žele ga zaštititi od nasilja, nedostatka poštovanja, negativnih utjecaja vršnjaka i sl. Razlika online škole je u tome što homeschooling odabiru roditelji svojevolumno, dok im je online nastava nametnuta, a nastava se ne razlikuje od tradicionalne, tj. poštuju se nacionalni plan i kurikulum i za sve je jednaka (Car 2020).

Učenici prilikom polaska u školu ostvaruju socijalne odnose, uče o ponašanju, pravilima, odgovornosti, učenju i raznim drugim razvojnim aspektima. Stalno se spominje socijalni odnos učenik-škola-kuća, koji se znatno mijenja u online nastavi. Roditelj mijenja učitelja, učitelj gubi na direktnom doticaju i povezanošću s učenicima, a učenikovo prvo iskustvo i bitni dani školovanja su „nastava na ekranu“.

Kod praćenja nastave postoji velika mogućnost da učenik izgubi koncentraciju i pažnju, a ta mogućnost se povećava kada se nastava odvija na daljinu. Pozitivno je to što učenik može vratiti sadržaj, pauzirati ili premotati, ali samo kod sinkronog oblika učenja. Zato je važna priprema učenika za praćenje nastave i za učenje.

Kako bi mogli motivirano i usredotočeno pratiti nastavu bitan je kutak za učenje. Unutar svog doma učenik bi trebao odrediti mjesto/kutak za učenje u kojemu neće biti ometan

sadržajima iz okoline ili članovima obitelji. Također je važno da blizu tog mjesta nema uređaja, igračka ili bilo kakve stvari koja pomaže u odvraćanju pozornosti. Na tom mjestu trebale bi biti knjige, tehnologija koja se upotrebljava samo za učenje, osvjetljeni dio prostorije ugodan za rad. Naravno za koncentraciju ovisi kvaliteta odmora i sna. Učenik razredne ali i druge nastave svakako trebaju kvalitetan san bez skraćivanja vremena spavanja koje dovodi do iscrpljenosti, umoru, lošem raspoloženju i sl. Jedna od preporuka je tjelovježba, kojom pomažemo boljoj koncentraciji, ali i fizičkom stanju učenika iz razloga što online nastava zahtjeva sjedenje. Još jedna od dobrih metoda pokazalo se i vođenje bilješki. Kod učenika razredne nastave to možemo ostvariti pomoću umnih mapa. Roditelji trebaju sudjelovati u pripremi za nastavu tako što će im pomoći pri organizaciji radnog kutka i planiranju obaveze tijekom školskog dana (Balaž 2021).

Kako bi se učenicima nižih razreda smanjio stres i negativne misli vezanih za školu, potrebna im je pomoć i podrška roditelja više nego tijekom tradicionalne nastave. Učitelji surađuju s roditeljima te zajedno pronalaze rješenja i odgovore na pitanja kako bi pomogli učenicima u takvoj neočekivanoj situaciji koja je poprilično zbunjujuća za njih. Uz pravilno stečene radne navike, organizaciju, trud, volju, poticaj i želju svaki učenik će nastaviti s istim rezultatima kao i tijekom online nastave. Problem se javlja kada učenik nema adekvatan prostor ili tehnologiju za rad ili kada roditelji i ostali članovi obitelji nisu zainteresirani i dobro upoznati s obrazovanjem općenito. Učitelji su u takvim slučajevima većinom nemoćni kad govorimo o nastavi na daljinu.

U idućem poglavlju postavljamo pitanje kako su se roditelji nosili s online nastavom i jesu li se snašli u ulozi učitelja.

5. ONLINE NASTAVA I RODITELJ

Pitamo se kako je utjecala online nastava na roditelja jer ipak je roditelj postao zamjenski učitelj. Obzirom da su učenici morali nastavu pratiti od kuće ali i biti u karanteni tijekom početka pandemije, roditelji su imali veliku obavezu zbrinuti svoju djecu ali i posvetiti se njihovom školovanju. Samim time su postali roditelj-učitelj.

Autori Lapat i sur. (Lapat i sur. u Matijević M., 2017) spominju kako su brojna istraživanja potvrdila važnost roditeljske uključenosti u školovanje djece, prvo se gledala kroz sposobnost roditelja u pružanju pomoći pri pisanju zadaće, a posljednjih godina je vezano za školski uspjeh, ponašanje učenika u školi, pohađanjem škole, pripremljenošću za nastavu ali i motivacijom i sudjelovanjem učenika na nastavi. Za sve to je važna suradnja roditelja sa školom. Kako bi se ona poboljšala između roditelja i škole, bez direktnog odlaska roditelja u školu, roditelji imaju mogućnost pristup e-dnevniku što je bitno za suvremeni oblik nastave.

Kod učenika razredne nastave puno je teže pohađati nastavu na daljinu iz razloga što oni tek kreću laganim koracima u školovanje i ispred njih se nalazi veliki put do uspjeha, počevši od učenja pisanja, čitanja, komuniciranja, razumijevanja pa sve do razvijanja navike učenja i učenja kako učiti. Sa svim tim problemima se morao roditelj suočiti i snaći, ipak većina njih je zaposlena i nije u to vrijeme kod kuće kako bi se mogli posvetiti učeniku. Zatim dolazimo do problema u digitalnoj pismenosti, snalažljivosti roditelja s tehnologijom, poznavanju različitih aplikacija iz razloga što je učenicima nižih razreda potrebna pomoć čak pri općim radnjama poput paljenja i gašenja tehnologije.

Autori Kolak i sur. (2020) stavljaju naglasak na izazove za roditelje tj. kako zadovoljiti i odgovoriti zahtjevima posla, svakodnevnim životnim obavezama i potrebama djeteta istodobno napuštajući svakodnevne rutine i prihvaćajući nova i brojna ograničenja. Što bi značilo da roditelj mora izbalansirati svoj život u ulozi roditelja i učenikov život u ulozi učitelja, sve kao jedna osoba. Dakle roditelj mora imati savladane vještine učitelja kako bi mogao sve odraditi bez propusta.

Svako kućanstvo je različito, može živjeti uža ili šira obitelj, različitih generacija. Roditelji i ostali članovi obitelji također moraju surađivati i sudjelovati u obrazovanju svojih mlađih generacija kako bi oni ostvarili što bolji uspjeh. Autori Lapat i sur. (2017) objašnjavaju vezu između roditeljske uključenosti i pozitivnih ishoda kao oblik

manifestacije kroz različite mehanizme poput druženja s djetetom, podrška i bolji uvid u sva događanja. Također smatraju da je razna obrazovanja roditelja izravno povezana s obrazovanjem djeteta i njihovim ostankom u odgojno-obrazovnom sustavu. Oni ulažu svoje vrijeme, pažnju i resurse u svoju djecu te očekuju povrat, a to je ostvarenje uspjeha u školi.

Nemojmo zaboraviti da su važni odnosi tijekom socijalnog distanciranja i izolacije. Učenicima jedina prilika za socijaliziranje su njihovi ukućani, a roditelji su im najčešće glavni izvor komunikacije i baš zato djeca puno očekuju od svojih roditelja (Koljak i sur., 2020).

„Školski uspjeh pod snažnim je utjecajem obitelji. Na školski uspjeh učenika, ali i prilagodbu djeteta školskim uvjetima života, utječu roditeljski odgojni postupci, nadzor i podrška koju roditelji pružaju djeci te međusobna bliskost i ljubav“ (Luketić 2018 :79).

6. PRIPREMA UČITELJA ZA ONLINE NASTAVU

Situacija oko COVID-19 je ubrzala informatičku digitalizaciju u školama. Zbog ove situacije, sve škole su “prihvatile” tehnologiju, dakle učitelji moraju biti obrazovani da bi bili sposobni pravilno odabrati i koristiti digitalne alate i sustave e-učenja.

Autori Lapat i sur. (2017) navode kako je cilj svakog učitelja poticanje partnerstva međusobnih relacija učenik, roditelj i učitelj kroz razna područja, oblike i načine suradnje sa zajedničkim ciljem, a to je da osposobe učenika za život.

6.1. Priprema učitelja

U današnje vrijeme učitelji se susreću s raznim situacijama u nastavi na koju nisu bili pripremljeni. Svaki učitelj treba biti kompetentan za rad, međutim kada se dogodi neočekivana pandemija poput Codv-19 i kada se cijela nastava počne odvijati u virtualnom okruženju, postavlja se pitanje o kompetentnosti učitelja za takav oblik rada.

Učitelj svoj dom treba pretvoriti u učionicu, a to može pomoću nekih trikova. Za početak odvojiti jedan radni kutak koji će biti namijenjen za video razgovore ili snimke. Učionice su tipično ukrašene raznim ukrasima, hamerima, planovima i sl., međutim dio se može ostvariti i kod kuće. Iza učitelja poželjno je staviti bilo kakvu površinu po kojoj se može

pisati (hamer, ploča, papir...), te bi ona trebala biti na vidljivom mjestu. U prostoriji treba biti dovoljno svijetla kako bi učenici vidjeli učiteljevo lice ali i ono što učitelj napiše. Obzirom da učenici imaju slabiju sposobnost koncentracije, učitelj bi trebao ukloniti sve što bi im moglo odvlačati pozornost, zadržati pažnju učenika fokusom na svoje lice i voditi brigu o rasvjeti i pozadini (Jump, 2021).

Kod upoznavanja učenika preporuča se snimanje vlastitog videozapisa kako bi se učenicima predstavili i rekli ono što očekujete od njih. Prilikom govora dobro je spomenuti neke osnovne stvari npr. radno iskustvo, ono što volite, obiteljski život, zanimljive činjenice i sl. Važno je kao i kod stvarne učionice odrediti neka pravila kojih se moraju pridržavati. Potrebno im je približiti što je više moguće virtualnu učionicu kako bi se snalazili i kako ne bi došlo do stresa kod učenika. Kod međusobnog upoznavanja u nastavi na daljinu, nedostaje onaj fizički kontakt i predstavljanje. Kako bi se učenici uspjeli povezati i upoznati preporuča se izrada digitalne mape identiteta. Npr. u sredinu mape postavi se vlastita fotografija te ime. Oko fotografije učenici bi naveli svoje osobine služeći se riječima i slikama (Slika 3). Naravno to bi izraditi na jednostavan način, opisali ono što vole raditi, tko su, što ne vole i sl., ali pomoću roditelja i uz pomoć učiteljice. Na taj način bi se stvorila komunikacija između učenika, roditelja i učitelja.

Slika 3. Mapa identiteta (Jump 2021:23)

6.2. Kompetencije učitelja

Kompetencije su „kognitivne sposobnosti i vještine kojima pojedinci raspolažu ili ih mogu naučiti kao bi riješili određene probleme kao i s tim povezane motivacijske, volitivne i društvene spremnosti i sposobnosti, kako bi se rješenja problema mogla uspješno i odgovorno koristiti u varijabilnim situacijama” (Weinert, 2001 u Palekčić , 2005, 211). Dakle učitelj mora biti sposoban prenijeti znanje pomoću različitih vještina, treba poticati i motivirati učenike, biti vješt u komunikaciji i imati razvijen vokabular, biti pristupačan, pravedan, organiziran, dosljedan ali mora imati i znanje kako bi uopće mogao učiti i poučavati, ali i dr. Puno učenja i usavršavanja je pred samim učiteljem kako bi postigao vlastiti uspjeh, dosegao kvalitetnu razinu u poučavanju ali kako bi i učenici bili što uspješniji u ostvarenju odgojno-obrazovnih ciljeva. Same kompetencije učitelja utječu na postignuća učenika i na sam razvoj.

Uz sve te kompetencije ne smijemo zaboraviti i digitalnu kompetenciju koja nam je izrazito bitna u suvremenoj nastavi, u nastavi na daljinu. Učitelj bi trebao poznavati osnove tehnologije, snalaziti se na računalu, znati koristiti aplikacije koje pomažu u učenju i poučavanju, ali i znati kreirati sadržaj i poticati sigurnost korištenja interneta. Vrlo je važno za učitelja da što bolje savlada korištenje tehnologije kako bi mogao uspješno provoditi takav oblik nastave.

Uz to se veže i vrednovanje, praćenje, ocjenjivanje i uspjeh učenika, stoga učitelj prilikom nastave u virtualnoj učionici mora biti sposoban motivirati, zainteresirati i prenijeti znanje učeniku bez obzira na okolnosti. Postoji niz aplikacija koje su smišljene i napravljene kako bi učiteljima bilo lakše napraviti kreativni i poučni sadržaj pri poučavanju, ali i približiti nastavu uživo pomoću kamere. Kako učenici ne bi bili previše opterećeni zadacima i zadaćama, učitelj mora biti dobro pripremljen i imati više planova za nastavu tog dana. Pod dobrim planom se podrazumijeva jasnoća sadržaja, jasni ciljevi i aktivnosti za učenike.

Nadalje kod paniranja sata treba uzeti u obzir i mogućnost „prekida veze“ i poteškoćama s internetom, zato učitelj mora strpljivo objasniti kako riješiti problem bez stresa i panike. Budući da se takve stvari ne mogu predvidjeti, bilo bi poželjno imati „plan B“, odnosno pripremljen sadržaj za asinkrono učenje u slučaju kvara, puknuće veze i sl.

Kod organizacije rada učitelj bi se trebao pridržavati rasporeda sati i podijeliti nastavnu jedinicu na više manjih cjelina kako ne bi došlo do pasivnog oblika učenja. Jedna od bitnih komponenta je pozitivna okolina za učenje. Kako navodi (Balaž 2021) učitelj ju može ostvariti pomoću „sljedećih mogućnosti: (1) na početku svakog sata ponovite očekivanja vezana za uključivanje učenika na nastavi, (2) učenike uputite na korištenje opcije čavrljanja (eng. chat) i postavljanja pitanja putem mikrofona, (3) koristite aktivnosti probijanja leda (eng. Icebreaker activities; Sriharan, 2020) te (4) organizirajte grupni rad ili rad u paru“. Ne smijemo zaboraviti kako je potrebno tjedno i dnevno planiranje. Učitelj mora pratiti smjernice, stoga je preporučljivo zapisivanje i izrada tjednog i dnevnog rasporeda koja uključuje oblike nastave. Kako bi se što bolje organizirali i kako bi učenici s lakoćom popratili kada, što i gdje imaju, raspored je najbolje proslijediti roditeljima i učenicima (Jump, 2021).

Kako bi nastava bila što uspješnija učitelj mora biti spreman na sve izazove, govoriti jasno i glasno, poticati interakciju, motivirati ih na pohađanje nastave ali i davati zadatke koje oni mogu samostalno odraditi. Mora primijetiti ako su učenici umorni ili ako im treba kratki predah, a to može riješiti pomoću razgibavanja i nekih aktivnosti. Zatim postoji opcija virtualnih izleta, mnoge ustanove poput muzeja, galerija i sl. su ostvarile mogućnost „virtualnog posjeta“ (Balaž 2021). Tijekom online nastave učenicima nedostaje aktivnost i neki spontani oblici zabave, druženja i sl. Stoga je potrebno isplanirati nastavu u kojoj će odmor za učenike biti posvećen tjelesnoj aktivnosti. Mlađi učenici vole aktivnost i zabavu stoga im možemo to omogućiti na više načina, npr.: učitelj napravi stanku i učenici imaju aktivnost po želji (protrčati, poskočiti, izvoditi grimase i sl.), plesni pokreti uz pjesmicu, razgibavanje, ukrašavanje prostora u pozadini s materijalima dostupnima kod kuće (Jump, 2021).

Niz je mogućnosti kako poboljšati virtualnu nastavu ali na učitelju je hoće li to probati ostvariti i hoće li se potruditi da ne ostanu zakinuti u odnosu na tradicionalnu nastavu u normalnim uvjetima.

7. POZITIVNE I NEGATIVNE STRANE ONLINE NASTAVE

U današnje vrijeme od malih nogu djeca se privikavaju na suživot s tehnologijom. Pitanje je koliko i kako to utječe na njihov rast i razvoj, pogotovo jer tijekom pandemije nema mogućnosti odabira pohađanja nastave. Tako kod pohađanja nastave na daljinu imamo pozitivne i negativne strane. Naravno potrebno je naglasiti su elementi općenito navedeni te da variraju i ovise o organizaciji države, grada, škole, roditelja, učitelja i učenika.

7.1. Pozitivne strane online nastave

Provođenje nastave na daljinu ima pozitivnih strana, naravno kako bi pozitivno došlo do izražaja to sve ovisi o spremnosti i snalaženju učitelja ali i motivaciji učenika.

Kada gledamo s aspekta učitelja, njemu online nastava omogućava fleksibilnost i organizaciju vlastitog vremena tijekom pripreme za učenike, veću posvećenost obiteljskim i kućnim poslovima, odabir radnog mjesta, ali i uštedu vremena putujući do posla. Također je važna učiteljeva kompetentnost za takav način rada, a pozitivno je u tome što se učitelj tada usavršava u komunikacijsko-tehnološkim vještinama.

Kada govorimo o učenicima pozitivno je razvijanje odgovornosti za učenje i samostalno snalaženje pomoću tehnologije, pristup i sudjelovanje učenju/nastavi od kuće, mogućnost snimanja i ponovnog gledanja sadržaja, osjećaj anonimnosti i sigurnosti prilikom javljanja tijekom nastave, također ušteda vremena i brige roditeljima oko prijevoza do škole.

7.2. Negativne strane online nastave

Kada govorimo o negativnim stranama pod prvo se navodi gubljenje odnosa i direktnog kontakta učitelj – učenik koji je izrazito bitan za pravilan rast i razvoj učenika, ali i za učitelja.

Kod učitelja problem može izazvati nedostatak znanja o tehnologiji, pogotovo starijim generacijama kojima je teško pratiti eksploziju razvitka i napretka u tom području, što može na kraju prouzročiti intenzivniji napor i trud oko usavršavanja. Ponekad prilikom pripreme online nastavnog sadržaja može doći do prevelikih utrošenih sati nego kod tradicionalne klasične nastave.

Kod učenika negativna strana je ta što gube osjećaj za rad, odgovornost, disciplinu koju dobivaju pomoću pohađanja tradicionalne nastave. Primorani su uključiti roditelje u učenje i rješavanje obaveza koje bi inače savladali s učiteljicom ili timski u razredu.

Kada govorimo o timskom radu imaju mogućnosti „online druženja“ međutim virtualna učionica ne može zamijeniti stvarnu učionicu u kojoj se stvara posebno ozračje, druženja, kontakti, razumijevanje, razvijanje svih socijalnih vještina i dr. Od učenika se zahtjeva od malih nogu da se priviknu na sjedilački način života i ovisnost o tehnologiji, a samim time razvitak fizičkih sposobnosti opada.

Otvaraju se mnoga pitanja vezana na tu temu, npr. kako se svim učenicima posvetiti jednako, kako im prilagoditi online nastavni sadržaj, imaju li adekvatnu tehnologiju za ispuniti zadatke, vježbe i općenito za praćenje nastave. Kako uspostaviti vezu s roditeljima i uključiti ih u ovakav oblik nastave, budući da oni poprimaju ulogu učitelja. Ako nemamo odgovore i rješenja na ova pitanja sve to možemo svrstati pod negativne strane.

8. ISTRAŽIVANJE

8.1. Cilj istraživanja i problem istraživanja

Cilj istraživanja bio je prikupiti podatke o uspješnosti provođenja online nastave, odnosno mišljenja roditelja i učitelja razredne nastave.

Problemi istraživanja su:

1. Mišljenje učitelja o provođenju online nastave.
2. Mišljenje roditelja o provođenju online nastave.
3. Snalažljivost učitelja u iznenadnim okolnostima.
4. Rad i slobodno vrijeme tijekom suvremene nastave.
5. Pozitivne i negativne strane online nastave.

8.2. Osnovni skup (populacija) i uzorak istraživanja

Osnovni skup odnosno populacija ovog istraživanja bili su učitelji i roditelji razredne nastave na području Republike Hrvatske. Upitnik je proveden putem Google obrasca (ankete), a poslana je pomoću ostalih društvenih mreža: WhatsApp, Facebook, Viber i sl. Ukupno je sudjelovao 103 ispitanik.

8.3. Metode, postupci, instrumenti

U istraživačkom dijelu ovog rada koristila se metoda anketiranja koja se temelji na dobivenim rezultatima mišljenja učitelja i roditelja razredne nastave na online nastavu. Cilj je bio istražiti i prikupljene podatke iskoristiti isključivo za ovaj diplomski rad. Ispitivanje je bilo anonimno, a sudjelovanje je bilo dobrovoljno što znači da je ispitanik mogao odustati od ispunjavanja u svakom trenutku.

Upitnik je sastavljen od dva dijela. U prvom dijelu su postavljena dva pitanja koja su se odnosila na učitelja ili roditelja i spol ispitanika. U drugom dijelu upitnika postavljeno je 14 pitanja pomoću kojih su ispitanici iznosili svoja mišljenja pomoću Likertove skale od

5 stupnjeva. Skala je bila postavljena od 1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se ne slažem, niti se slažem, 4 – uglavnom se slažem do 5 – u potpunosti se slažem.

8.4. Rezultati istraživanja

Dobiveni podaci obrađeni su putem Google obrasca. Prvi dio rezultata bit će obrađeni demografski podaci ispitanika.

Anketnom upitniku prisustvovali su roditelji i učitelji. Ukupan broj ispitanika bio je 103. Rezultate prikazujemo u tablici 1.

Tablica 1. Broj roditelja i učitelja u istraživanju

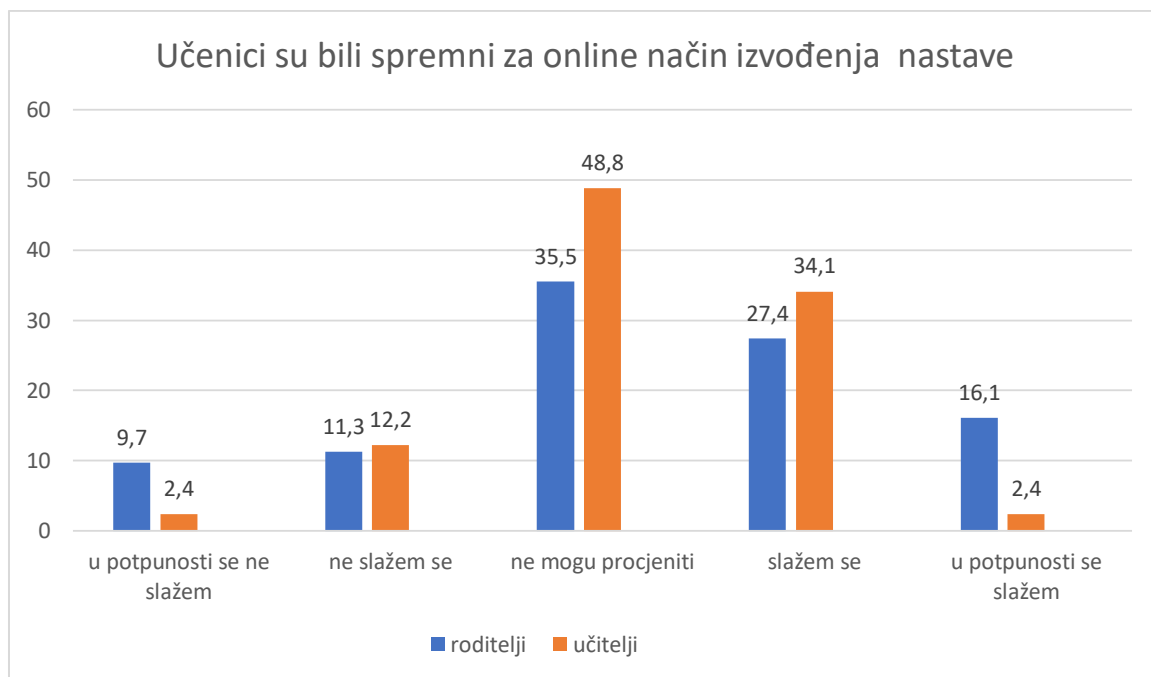
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
roditelj	62	60.2	60.2	60.2
učitelj	41	39.8	39.8	100.0
ukupno	103	100.0	100.0	

Od 62 roditelja na ženski spol otpada 47 ispitanice ili 75.8% i 15 muškog spola ili 24.2%. Učitelja ima 41, od toga ima 34 ženskog spola i 7 ispitanika muškog spola.

Prilikom prve skupine problemskih pitanja nailazimo na različite odgovore odnosno mišljenja ispitanika kada govorimo o prilagodbi na nastavu, ocjenjivanju, prepisivanju, općem uspjehu i razvoju učenika.

Prvo pitanje je postavljeno s ciljem da vidimo jesu li učenici bili spremni na online način izvođenja nastave, jesu li se prilagodili u smislu učenja kod kuće, sjedilačkom načinu života, uporabom tehnologije i na prisustvo roditelja tijekom „školskih“ sati.

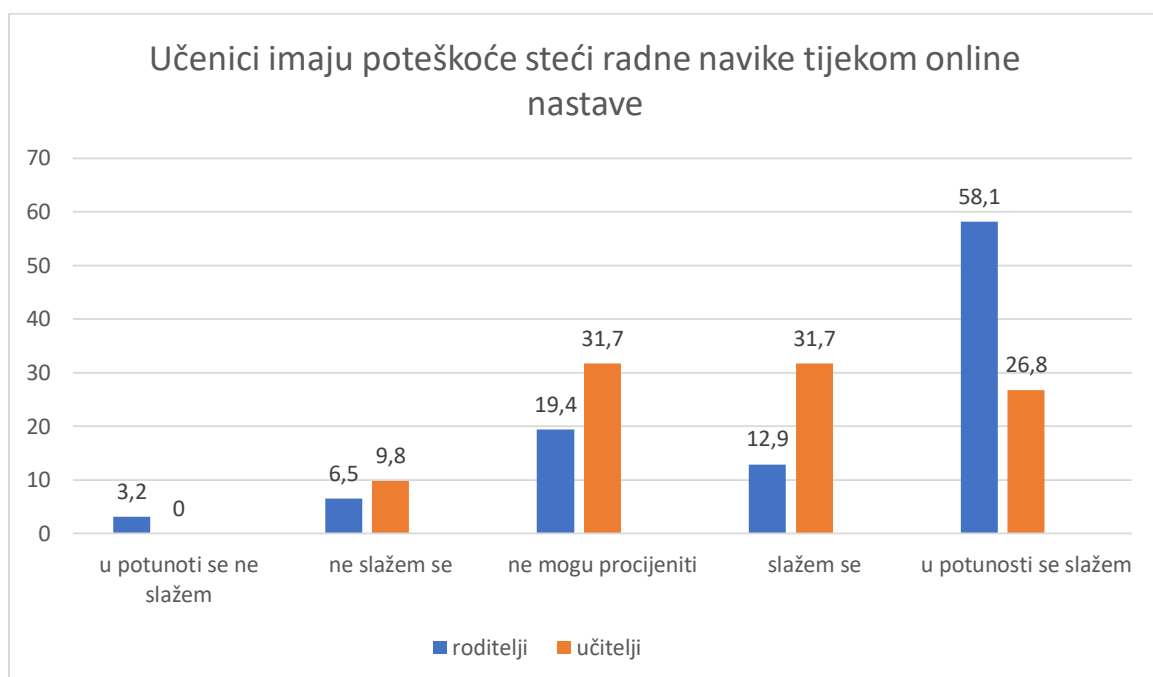
Prvo što nas je zanimalo bilo je jesu li učenici bili spremni za suvremeni način izvođenja nastave. Najzanimljivije je da ni roditelji (35.5%) ni učitelji (48.8%) nisu mogli procijeniti jesu li učenici bili spremni online način izvođenja nastave. Očekivali smo da će roditelji moći procijeniti spremnost vlastitog djeteta za online nastavu.

Graf 1. Prilagodba učenika na online nastavu

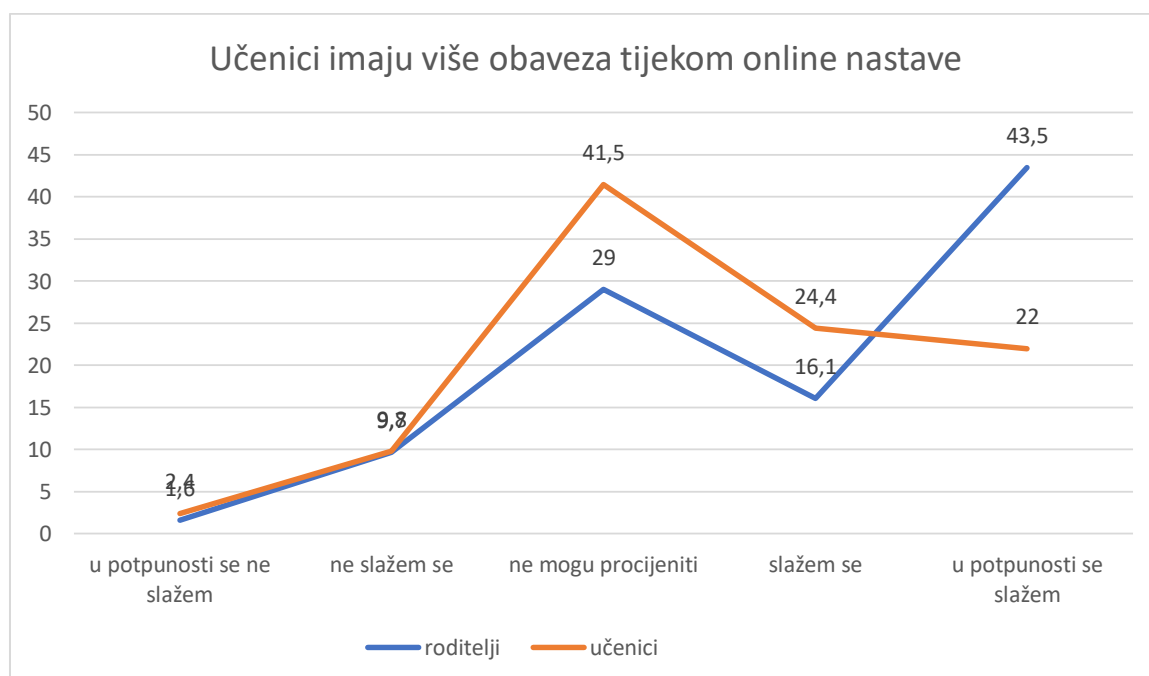

Prilikom prilagodbe učenici su se nosili s puno novih prepreka i zadataka, jedan od zadataka im je bio steći radne navike kod kuće i naučiti se na virtualnu školu. Iz grafa 2 vidimo da se s navedenom tvrdnjom u potpunosti slaže 58.1% učitelja i 26.8% roditelja. Smatramo da se radne navike stvaraju jednim određenim procesom za koji treba vremena i truda. Naravno ovisno o prethodnim stečenim radnim navikama tijekom tradicionalne nastave. Npr. ako učenik ima usvojenu radnu naviku i više koristi samostalnost pri učenju, ne bi mu trebao biti problem prilagoditi se na online nastavu kao učeniku koji nema stečenu radnu naviku.

Graf 2. Radne navike učenika

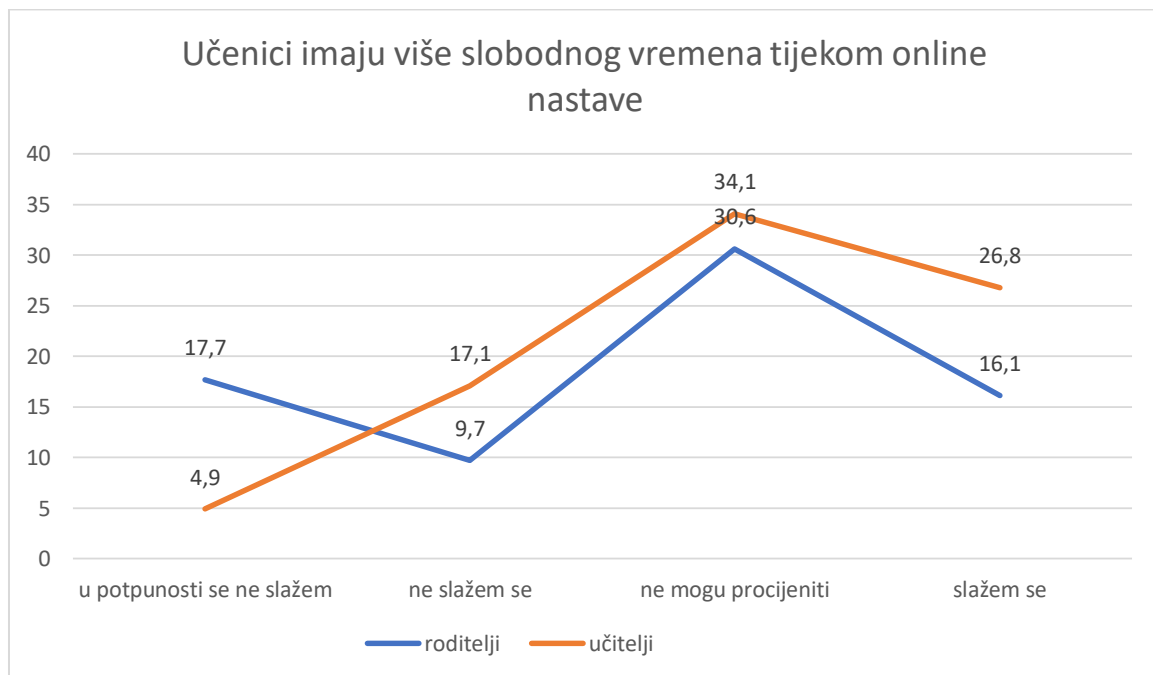
Budući da je pandemija i online nastava nastala neočekivano, puno učitelja se učilo u hodu kako učiti i poučavati te zbog toga moguće da je došlo do veće obaveze za učenjem i radom kod učenika. Zato smo postavili sljedeću tvrdnju našim ispitanicima. Dobili smo sljedeće rezultate koje prikazujemo grafom 3. Vidimo da se odgovori učitelja i roditelja skoro poklapaju u odgovorima ne slažem se i u potpunosti se ne slažem. Raskorak u odgovorima uočavamo u potpunom slaganju sa tvrdnjom. Potpuno se slažu s navedenom tvrdnjom 43.5% roditelja i 22% učitelja. Sasvim je razumljivo da se roditelji slažu s tom tvrdnjom jer su učenici i roditelji većinu vremena provodili kod kuće pa su roditelji imali uvid u obaveze učenika.

Graf 3. Školske obaveze učenika

Grafikon 4. nam daje rezultate mišljenja ispitanika o tome imaju li učenici više slobodnog vremena tijekom online nastave. Prije navedeno bilo je pitanje obaveza, zato nas zanima koliko ostaje slobodnog vremena učenicima nakon izvršavanja svih obaveza. S navedenom tvrdnjom slaže se ili u potpunosti se slaže 46.7% roditelja i 60.9% učitelja. S navedenom tvrdnjom ne slaže se ili u potpunosti se ne slaže 27.4% roditelja i 22% učitelja.

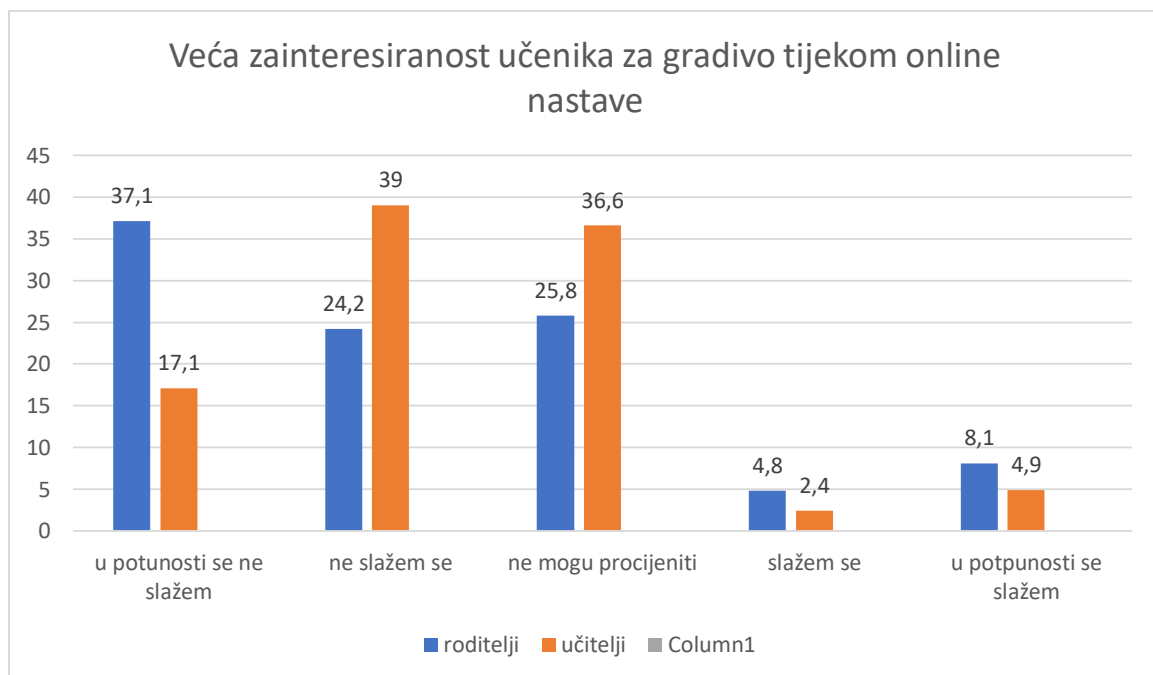
Tijekom pandemije COVID-19 učenici su morali puno više vremena i truda uložiti u učenje, vježbanje, rješavanje zadataka i privikavanja na virtualnu učionicu, samim time obaveze im mogu ponekad uzeti više vremena koje bi inače iskoristili za igru, hobije, sport, prijatelje i sl.

Grafikon 4. Slobodno vrijeme učenika

Iduće problemsko pitanje je jesu li učenici više zainteresirani za gradivo. Uočava se da se 54.2% roditelja i 63.2% učitelja ne slažu ili u potpunosti ne slažu sa navedenom tvrdnjom.

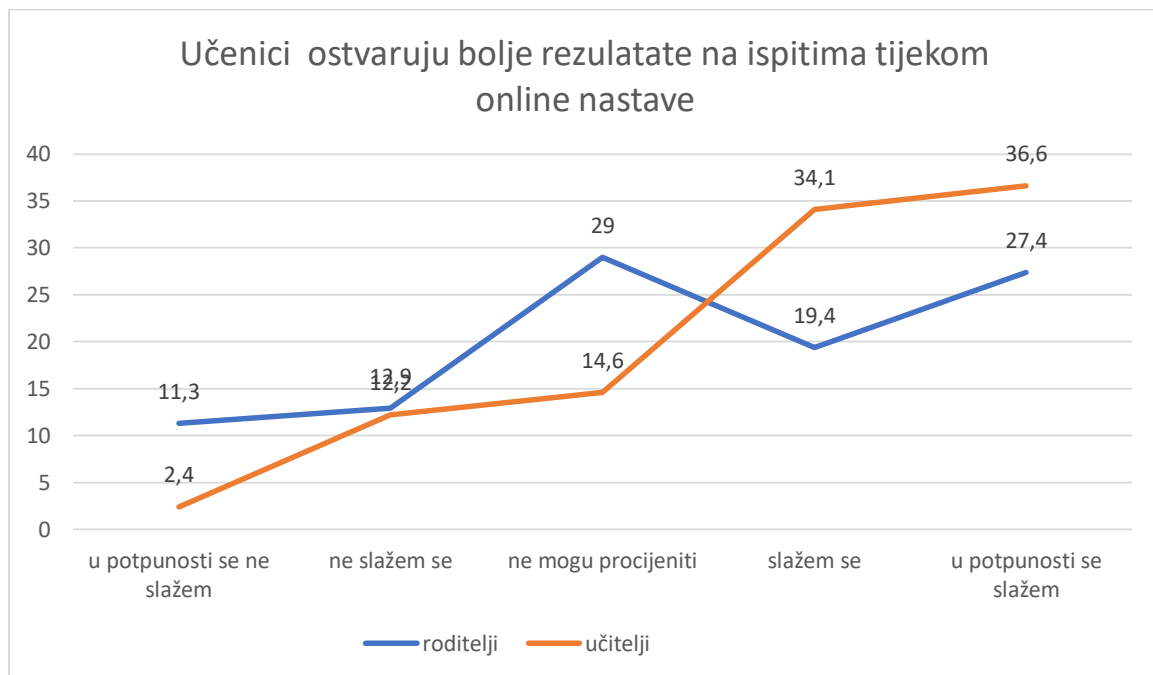
Prilikom praćenja nastave i gradiva lako dođe do ometanja koncentracije učenika iz razloga što malo njih ima kutak za praćenje nastave, odnosno mir i tišinu koju zahtjeva takav oblik nastave. Pogotovo ako ima puno ukućana ili ako učenik nema usvojenu radnu naviku i disciplinu tijekom nastave.

Graf 5. Veća zainteresiranost učenika za nastavno gradivo

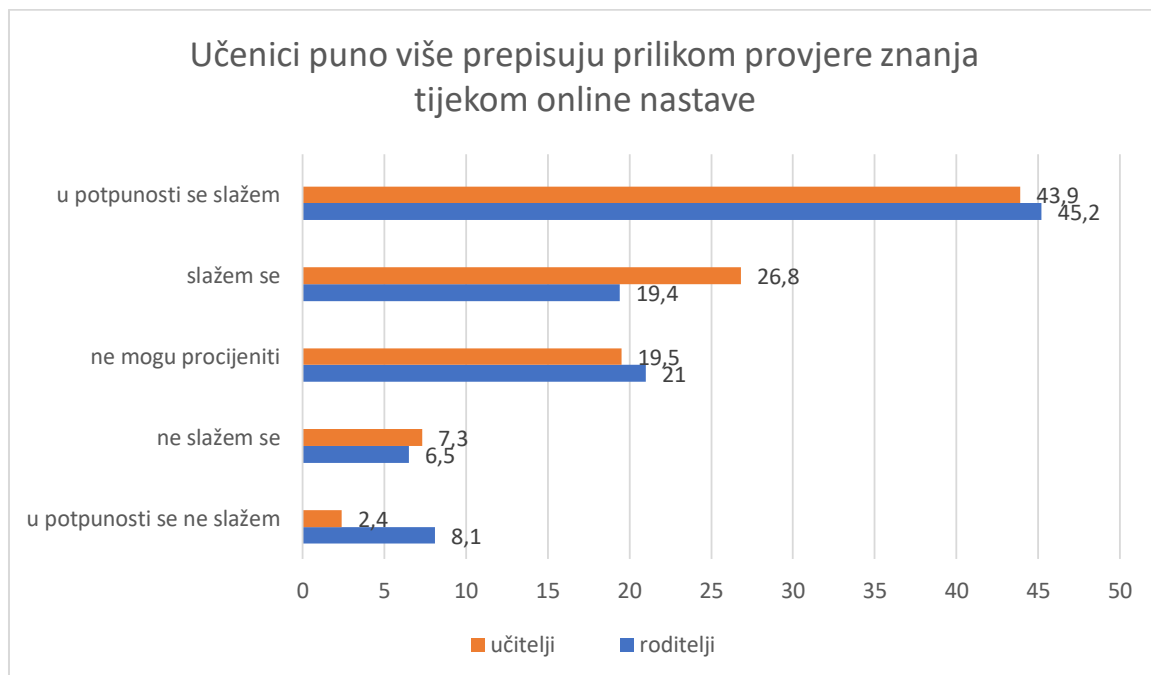
Postavljenim idućim tvrdnjama tj. pitanjima htjeli smo ispitati uspjeh i ocjene učenika. Stoga smo se dotakli pitanja ostvaruju li učenici bolje rezultate na ispitima tijekom online nastave nego prilikom tradicionalne nastave. Vidimo da najveći postotak zauzima tvrdnja „u potpunosti se slažem“ s 36,6% kod učitelja i 27,4% kod roditelja.

Ovdje možemo ući u dubinu pitanja i zapitati se kako i zbog čega su roditelji i učitelji ovako odgovorili, odnosno koji je uzrok postizanja boljih rezultata.

Graf 6. Rezultati ispita učenika tijekom online nastave

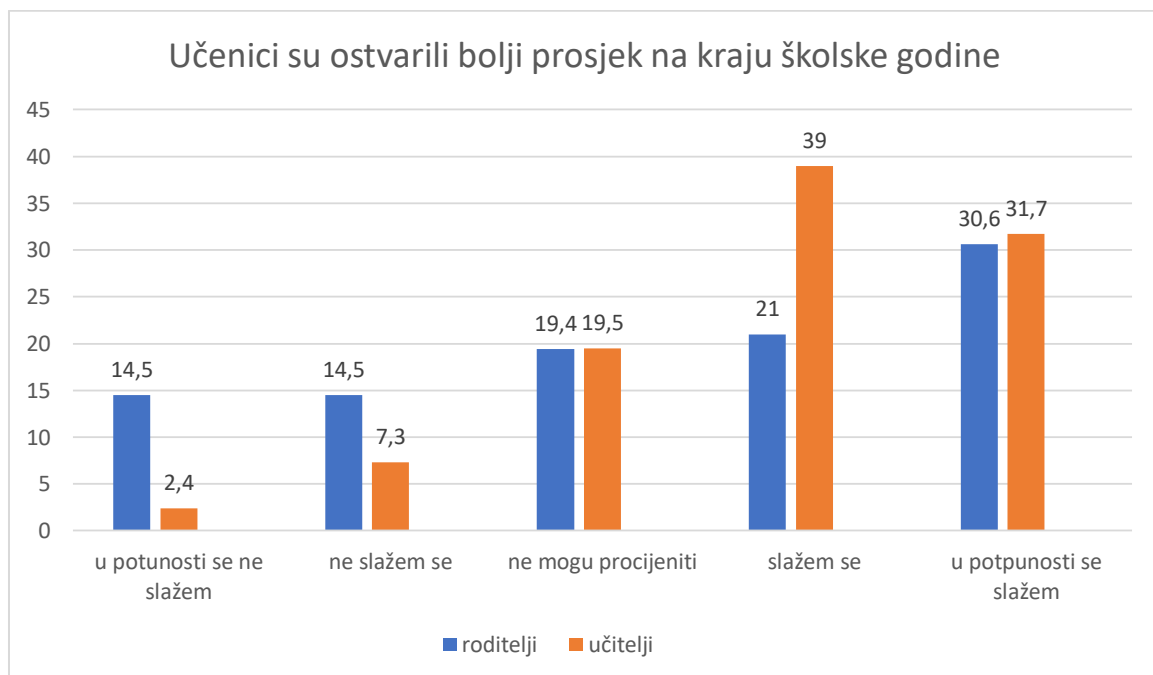
Kako smo se na prethodnom pitanju dotakli problema ispita, iduće pitanje je posvećeno je prepisivanju na ispitima tj. provjerama znanja. U nižim razredima nisu toliko aktivna prepisivanja, međutim iz odgovora možemo zaključiti da se ipak događaju. Svjesni su toga i roditelji (64.4%) i učitelji (70.7%).

Graf 7. Prepisivanje učenika na ispitima tijekom online nastave

Roditelji i učitelji se slažu s tvrdnjom da su učenici ostvarili bolji prosjek na kraju školske godine tijekom online nastave.

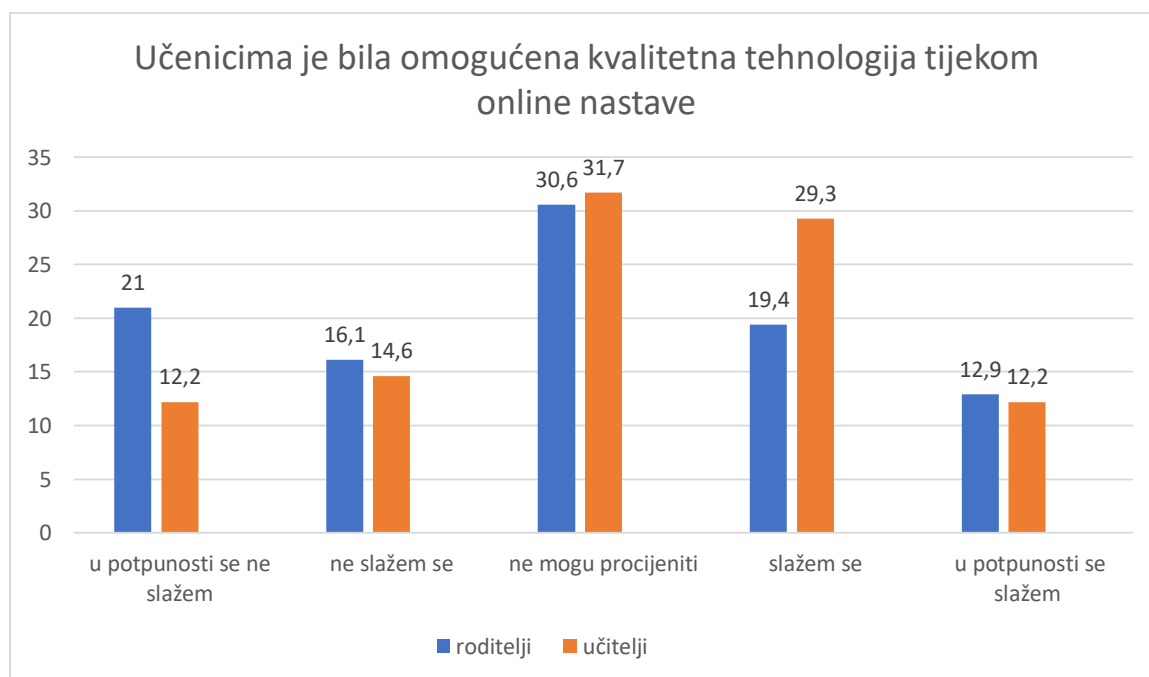
U ovoj tvrdnji možemo vidjeti poklapanja rezultata s prethodnim pitanjem vezano za prepisivanja, varanja na provjerama znanja. Važni faktori kako bi se to spriječilo su učiteljeva kontrola ali i uključenosti roditelja i ukućana u obrazovanje djeteta. Ne mora biti prepisivanje nužan faktor boljeg prosjeka, ali ipak treba obratiti pažnju na taj negativan faktor ovakvog oblika nastave.

Graf 8. Prosjek učenika na kraju školske godine tijekom online nastave

Pitanje adekvatne tehnologije vuče niz ostalih pitanja, ekonomski status učenika, spremnost škole za pružanje tehnologije, digitalna pismenost učenika ali i roditelja, ne zaboravimo i razvoj učenika (koje će biti obrađeno u idućim pitanjima). Obzirom da je nastala iznenadna situacija, ministarstvo RH se relativno brzo snašlo i prilagodilo te omogućilo praćenje sadržaja preko televizijskih programa kako ne bi došlo do propusta u obrazovanju. U rezultatima smo dobili različita mišljenja i rezultati variraju. Najveći postotak odgovora smo dobili da ni učitelji ni roditelji ne mogu procijeniti, međutim visoki postotak zauzima i tvrdnja slažem se kod učitelja s 29,3% i u potpunosti se ne slažem kod roditelja s 21%.

Možemo zaključiti da je pitanje općenito i da ne možemo dobiti pravilan odgovor jer svaka županija, grad i škola djeluju za sebe, npr. pitanje je tko je omogućio tehnologiju (škola, susjedi, roditelji...?).

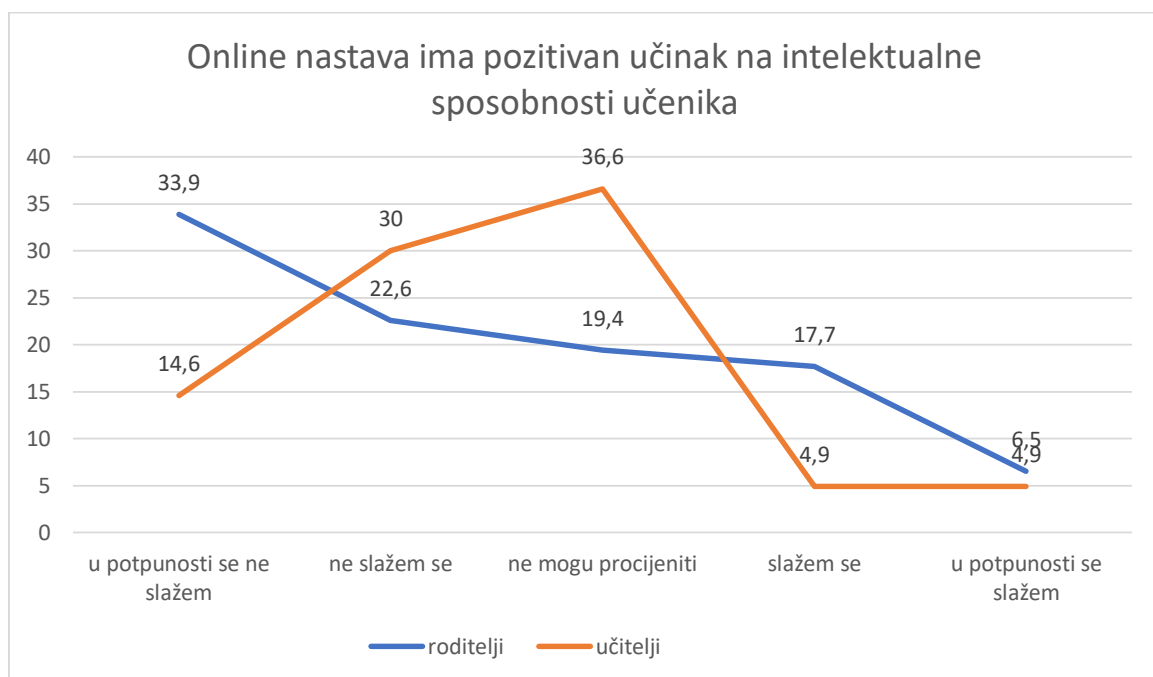

Graf 9. Adekvatna tehnologija za pohađanje online nastave

Kada govorimo o intelektualnim sposobnostima učenika znamo da su one važan preduvjet za uspješno učenje i za samo obrazovanje, no pitanje je ima li online nastava pozitivan učinak pri njihovom razvoju. Rezultati nam govore kako učitelji ne mogu procijeniti što nam iznosi 36,6% odgovora, dok se mišljenje roditelja razlikuje jer oni smatraju da online nastava ima negativan učinak na intelektualne sposobnosti i njihov postotak odgovora iznosi 33,9%.

Možemo zaključiti da veći broj ispitanika misle da online nastava negativno utječe na razvoj intelektualnih sposobnosti učenika.

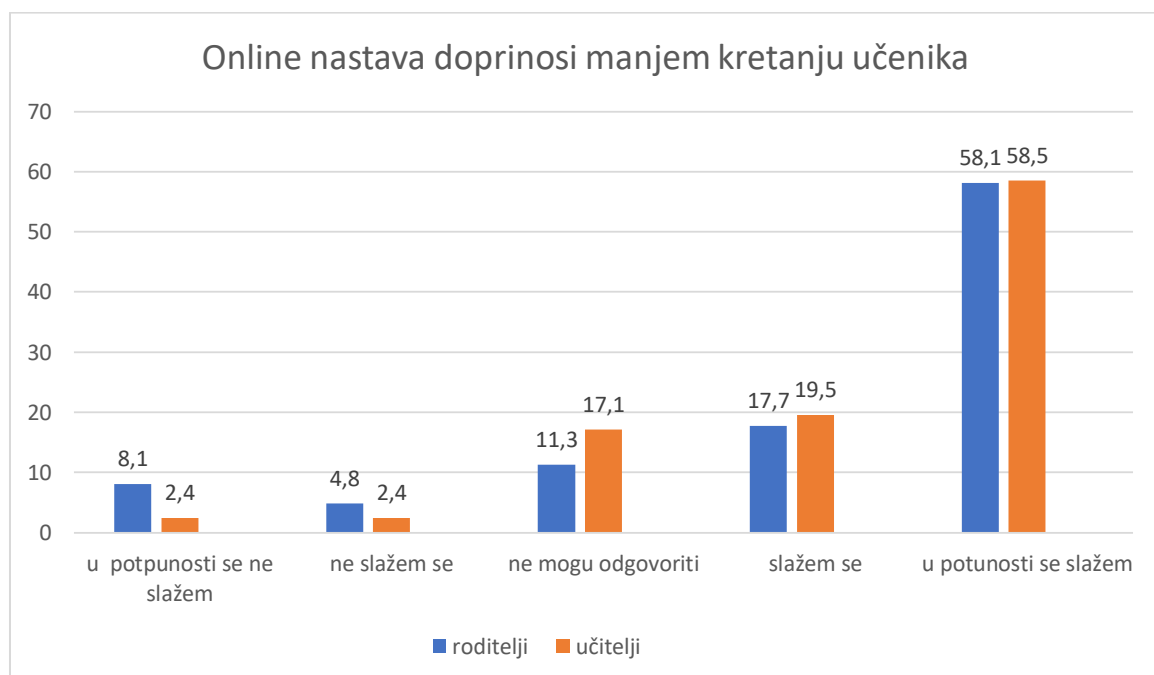

Graf 10. Učinak na razvoj intelektualnih sposobnosti učenika

U prethodnom pitanju dotakli smo se intelektualne sposobnosti učenika, a što je s motoričkim sposobnostima? Kako u razrednoj nastavi tako i u ostalim poslovima došlo je do sjedilačkog načina života. Učenici, učitelji, roditelji i ostalo stanovništvo većinu poslova su počeli obavljati od doma, naravno ovisno o vrsti posla. Odraslom čovjeku postala je navika sjediti i raditi, bilo to za posao ili privatni život, ali pitanje je kako je online nastava utjecala na učenike koji se tek razvijaju.

Sljedeće što smo pitali naše ispitanike bilo je razvoju motorike i korištenje tehnologije. Iz grafa možemo iščitati kako se u potpunosti slažu s tvrdnjom i roditelji (58,1%) i učitelji (58,5%).

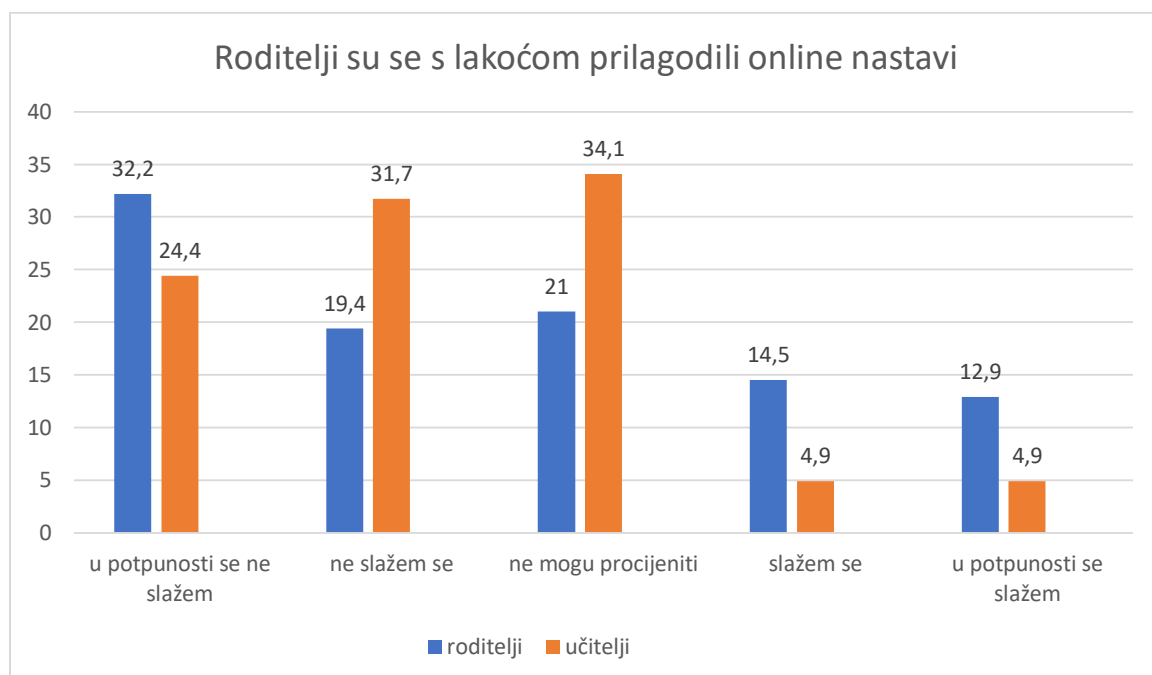
Možemo zaključiti da se većina slaže kako tehnologija negativno utječe na razvoj motorike ili u ovom slučaju kretanje. Ona je dobra u nekim segmentima ali nikako nije dobra ako postane glavni faktor u obrazovanju gdje se naglasak stavlja na druženje, socijalizaciju, igru, kretanje, zdrav način života, vježbanje kao u tradicionalnoj nastavi odnosno učionici.

Graf 11. Sjedilački način života tijekom online nastave

Dolazimo do druge skupine pitanja vezanih za roditelje i online nastavu. Najveći postotak zauzima mišljenje roditelja s 32,2% da se nisu s lakoćom prilagodili online nastavi, a mišljenje učitelja s 34,1% je da ne mogu procijeniti prilagodbu roditelja.

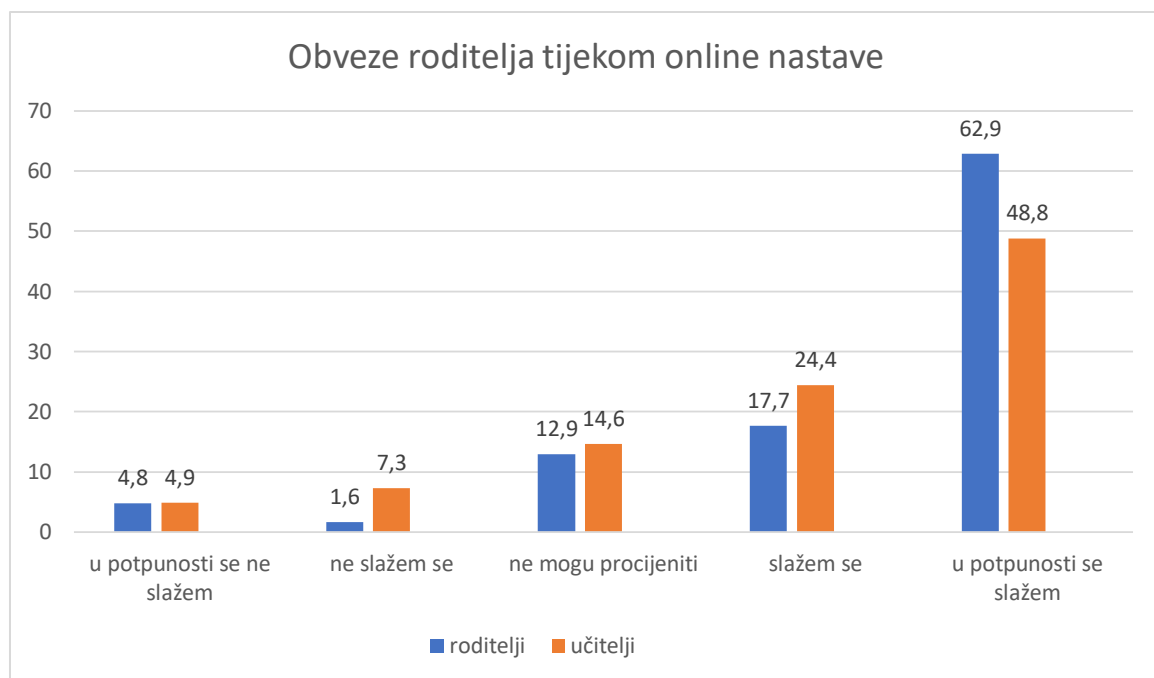
Kod prilagodbe možemo zaključiti kako je online nastava bila veliki izazov, kako za učenike i učitelje, tako i za roditelje jer ipak su se morali snalaziti u ulozi zamjenskog učitelja.

Graf 12. Prilagodba roditelja na online nastavu

Kao prije navedeno u radu spominje se uključenost roditelja u nastavu, odnosno njihova obaveza i briga oko učenja i pomaganja djetetu tijekom online nastave. Iz rezultata doznajemo kako najveći postotak zauzima tvrdnja „ u potpunosti se slažem“, na koju su roditelji odgovorili s 62,9%, a učitelji s 48,8%.

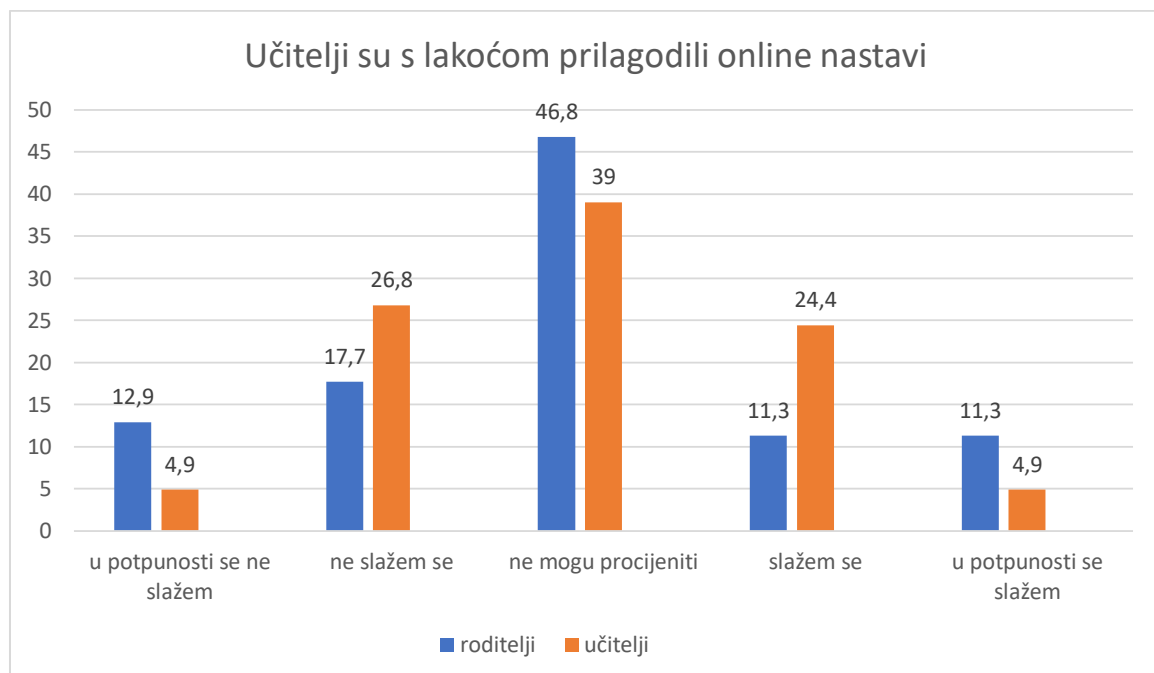
Možemo zaključiti kako su roditelji bili primorani angažirati se više oko školskih obaveza kako bi učenik sa što manje stresa i sa što boljim uspjehom završio školsku godinu u ovakvim okolnostima.

Graf 13. Obveze roditelja tijekom online nastave

U zadnjoj skupini pitanje se odnosi na prilagodbu učitelja. Rezultati nam prikazuju da veliki postotak roditelja, koji iznosi 46,8% ali i učitelja, koji iznosi 39%, ne mogu procijeniti jesu li se učitelji s lakoćom prilagodili.

Možemo zaključiti da je ovo općenito pitanje rezultiralo time da je izvučena sredina kod težine odgovora, kako bi se dobila dinamika odgovora trebalo bi se ući u dubinu pitanja. Pod dubinom pitanja bi se razmatralo što znači prilagoditi, tj. što sve uključujemo u prilagodbu, npr. tehnologija, obaveze, priprema za virtualnu nastavu i sl.

Graf 14. Prilagodba učitelja na online nastavu

9. ZAKLJUČAK

Odgojno obrazovni sustav se kroz razdoblja mijenja. Uvode se novi načini u učenju i poučavanju kako bi se nastava realizirala na što bolji način s pozitivnim ishodima. Tijekom pandemije COVID -19, neočekivana situacija pokazala nam je kako je puno ljudi s različitih područja znanosti i sustava moralo surađivati u odlukama donesenima za obrazovanje. Učitelji, učenici ali i roditelji su se uz trud, organizaciju i strpljenje prilagodili novonastaloj situaciji. Treba istražiti koliko i kako je pandemija utjecala na obrazovanje (pozitivno ili negativno) i je li provođenje online nastave bilo uspješno. Odgovore na ta i druga pitanja dobit ćemo u nekom budućem vremenu.

Rezultati našeg istraživanja pokazali su kako je prilagodba bila teška kako za učenike, tako za učitelje i roditelje, međutim uz suradnju i trud sustava online nastava se uspjela provesti na najbolji mogući način. Također uvidjelo se kako online nastava ima više negativnih čimbenika, od lošijeg utjecaja na zdravlje pa do odgovornosti i socijalnog stanja učenika. Zanimljiv je pozitivan rezultat kod pitanja uspjeha učenika odnosno postizanja boljih ocjena i zaključne ocjene, međutim nažalost to je u nekim slučajevima postignuto negativnim čimbenikom, prepisivanjem.

Možemo zaključiti kako je pandemija izravno utjecala na školski sustav, obrazovanje učenika, na njihov razvoj i općenito na njihov život. Kako bi se izbjegle negativne posljedice svi u sustavu, od političara do učenika, morali su uložiti trud i napor. Obzirom da nije bilo pripreme za takvu situaciju možemo reći da su se poduzele sve potrebne mjere i načini da bi online nastava imala uspješne i pozitivne ishode, koliko god je to bilo moguće.

10. PRILOZI

Anketni upitnik

Upitnik za učitelje/učiteljice i roditelje razredne nastave

Poštovani, molimo Vas da pažljivo pročitate i ispunite anonimnu anketu. Prikupljeni podaci koristit će se isključivo za diplomski rad u svrhu istraživanja nastavnog procesa tijekom pandemije COVID-19.

Cilj ove ankete je prikupiti podatke i informacije o tome kako je online nastava utjecala na roditelje i učitelje razredne nastave, kako su se oni prilagodili te je li ona drastično različita od tradicionalne nastave.

1. Označi odgovarajuće polje

- a) roditelj
- b) učitelj

2. Spol

- a) M
- b) Ž

3. Anketa se sastoji od pitanja te ponuđenih odgovora.

od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem)

	Pitanja	U potpunosti se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se ne slažem, niti se slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1.	Učenici su se s lakoćom prilagodili online nastavi.	1	2	3	4	5
2.	Učenici imaju više slobodnog vremena tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
3.	Učenici imaju više obaveza tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
4.	Učenicima je teško steći radne navike tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
5.	Učenici su ostvarili bolji prosjek na kraju školske godine tijekom online nastave .	1	2	3	4	5
6.	Roditelji imaju više obaveza oko učenja i pomaganja učeniku tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
7.	Učenici ostvaruju bolje rezultate na ispitima tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
8.	Veća je zainteresiranost učenika za gradivo tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
9.	Roditelji su se s lakoćom prilagodili na online nastavu.	1	2	3	4	5
10.	Učitelji su se s lakoćom prilagodili na online nastavu.	1	2	3	4	5
11.	Učenicima je bila omogućena adekvatna tehnologija za pohađanje online nastave.	1	2	3	4	5
12.	Učenici puno više prepisuju tijekom online nastave.	1	2	3	4	5
13.	Online nastava pridonosi puno manjem kretanju učenika ("sjedilački način života")	1	2	3	4	5
14.	Online nastava ima pozitivan učinak pri razvoju intelektualnih sposobnosti učenika.	1	2	3	4	5

LITERATURA

1. BALAŽ, B. (2021.) *Kako učiteljima, učenicima i roditeljima olakšati snalaženje u okruženju nastave na daljinu: Priručnik za stručne suradnike osnovnih i srednjih škola*. Zagreb: Hrvatsko katoličko sveučilište
Dostupno na: <https://www.unicath.hr/hks2015/wp-content/uploads/2021/09/kako-uciteljima-ucenicima-i-roditeljima-olaksati-snalazenje-u-okruzenju-nastave-na-daljinu.pdf#page=72> [Pristupljeno: 03. ožujka 2022.]
2. BOGNAR L., MATIJEVIĆ M. (2005) *Didaktika* Zagreb: Školska knjiga
3. CAR, S. (2020). *Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR –COVID-19*. Zagreb: Element.
4. CINDRIĆ, M., MILJKOVIĆ, D., STRUGAR V. (2016). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet u Zagrebu.
5. DIKOVIĆ, M. (2020). *Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR – COVID-19*. Zagreb: Element.
6. JAKŠIĆ, A., MITROVIĆ, K., ĆURČIĆ, J., GRAČANIN, D. (2021.) *Tradicionalna VS. Onlajn nastava : prednosti i izazovi*. [Online] Dostupno na: http://www.trend.uns.ac.rs/stskup/trend_2021/radovi/T1.3/T1.3-9.pdf [Pristupljeno: 21. veljače 2022.]
7. JURJEVIĆ JOVANOVIĆ, I. (2017.) *Učitelj - od pripravnika do savjetnika*. Zagreb: Školska knjiga.
8. JUMP J. (2021) *50 strategija za Vašu online učionicu*. Čakovec: Naklada Kosinj.
9. KADUM-BOŠNJAK, S. (2013.) *Dokimologija u primarnom obrazovanju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

10. KADUM-BOŠNJAK, S. I BRAJKOVIĆ, D. (2007.) *Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi*. *Metodički obzori* [Online] br. 2 (4): str. 35-51. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/30415> [Pristupljeno: 27. veljače 2022.]
11. KADUM, S., RUŽIĆ-BAF, M., FARKAŠ, A. (2021). *Online teaching and evaluation in primary education*. *EDULEARN21 Proceedings*, 10500-10506. [Online] Dostupno na: <https://library.iated.org/view/KADUM2021ONL>
12. KADUM, S., RUŽIĆ-BAF, M., ČABRAJA, I. (2022). *The Use of Tablets in Elementary Education Attitudes and Reflections of Teachers*. *TEM Journal*, 11(2), 862-869. https://www.temjournal.com/content/112/TEMJournalMay2022_862_869.pdf
13. KOLAK, A., MARKIĆ, I., HORVAT Z. (2020). *Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR –COVID-19*. Zagreb: Element.
14. KOLIĆ-VEHOVEC, S. (2020.) *Uvođenje suvremenih tehnologija u učenje i poučavanje: Istraživanje učinaka pilot-projekta e-Škole*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet Rijeka.
15. LASIĆ, K. (2015). *Uloge nastavnika u tradicionalnoj i kvalitetnoj školi*. [Online] Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/342365009_ULOG_E_NASTAVNIKA_U_TRADICIONALNOJ_I_KVALITETNOJ_SKOLI [Pristupljeno: 21. veljače 2022.]
16. LUKETIĆ, M. (2018.) *Odnosi u obitelji i njihov utjecaj na školski uspjeh djece*. *Didaskalos* [Online] br. 2 (2): str. 69-81. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/341394> [Pristupljeno: 27. veljače 2022.]
17. MARKUŠ, M. (2010.) *Socijalna kompetentnost – jedna od ključnih kompetencija* [Online] br. 151 (3-4): str. 432-444. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/123077> [Pristupljeno: 21. svibnja 2022.]

18. MATASIĆ, I., DUMIĆ, S. (2012). *Multimedijske tehnologije u obrazovanju*. [Online] Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/127125> [Pristupljeno: 21. veljače 2022.]
19. MATIJEVIĆ, M. (2017). *Nastava i škola za net-generacije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet u Zgrebu.
20. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA (2020). Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu. [Online] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/upute-za-vrednovanje-i-ocjenjivanje-tijekom-nastave-na-daljinu/3654> [Pristupljeno: 21. veljače 2022.]
21. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA (2020). Smjernice za vrednovanje procesa učenja i ostvarenosti ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju. [Online] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/PristupInformacijama/eSavjetovanja-2019/Smjernice%20za%20vrednovanje%20procesa%20i%20ostvarenosti%20odgojno-obrazovnih%20ishoda%20-%20eSavjetovanje%204-12-2019.pdf> [Pristupljeno: 21. veljače 2022.]
22. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA (2020). *Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu: Model nastave na daljinu* [Online] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/akcijski-plan-za-provedbu-nastave-na-daljinu-srpanj-2020/3862> [Pristupljeno: 03. ožujka 2022.]
23. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA (2021.) *I-nastava: Modeli nastave*. [Online] Dostupno na: <https://i-nastava.gov.hr/vijesti/modeli-nastave/65> [Pristupljeno: 03. ožujka 2022.]
24. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA (2021). *Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanima s bolesti COVID-19* [Online] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/modeli-i-preporuke-za-rad-u-uvjetima-povezanima-s-bolesti-covid-19-u-pedagoskoj-skolskoj-godini-2021-2022/451> [Pristupljeno: 03. ožujka 2022.]

25. PALEKČIĆ, M. (2005.) *Utjecaj kvalitete nastave na postignuća učenika* [Online] br.2 (2): str. 209.-232. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/205416> [Pristupljeno: 09. ožujka 2022.]
26. PRANJIĆ (2011) *Nastavna metodika – teorijske osnove* [Online] str. 123. – 140. Dostupno na: <https://docplayer.org/43582300-Uvod-marko-pranjic-udk-37-izvorni-znanstveni-clanak-primljen-prihvacen.html> [Pristupljeno: 08. travnja 2022.]
27. ŠILJKOVIĆ, Ž., RAJIĆ, V. I BERTIĆ, D. (2007.) *Izvanastavne i izvanškolske aktivnosti* [Online] br. 9 (2): str. 133.-145. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/23549> [Pristupljeno: 03. ožujka 2022.]
28. TOPOLOVČAN, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
29. VALJAN VUKIĆ, V. (2013.) *Slobodno vrijeme kao "prostor" razvijanja vrijednosti u učenika* [Online] br. 8 (1): str. 59-73. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/122641> [Pristupljeno: 03. ožujka 2022.]
30. ZRILIĆ, S. (2010.) *Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu*. [Online] br. 7 (2): str. 231. – 240. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/174490> [Pristupljeno: 22. veljače 2022.]
31. ZRILIĆ, S. (2019.) *Kompetencije u suvremenoj školi – potrebe prakse iz perspektive učitelja* br. 68 (2): str. 389.-400. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/341511> [Pristupljeno: 09. ožujka 2022.]

11. POPIS SLIKA I GRAFIKONA

POPIS SLIKA

Slika 1. Prijedlog načina vrednovanja za učenje, kao učenje i naučenog

Slika 2. Prednosti projektnog učenja.

Slika 3. Mapa identiteta

POPIS GRAFIKONA

Tablica 1. Broj roditelja i učitelja u istraživanju

Grafikon 1. Prilagodba učenika na online nastavu

Grafikon 2. Radne navike učenika

Grafikon 3. Školske obaveze učenika

Grafikon 4. Slobodno vrijeme učenika

Grafikon 5. Veća zainteresiranost učenika za nastavno gradivo

Grafikon 6. Rezultati ispita učenika tijekom online nastave

Grafikon 7. Prepisivanje učenika na ispitima tijekom online nastave

Grafikon 8. Prosjek učenika na kraju školske godine tijekom online nastave

Grafikon 9. Adekvatna tehnologija za pohađanje online nastave

Grafikon 10. Učinak na razvoj intelektualnih sposobnosti učenika

Grafikon 11. Sjedilački način života tijekom online nastave

Grafikon 12. Prilagodba roditelja na online nastavu

Grafikon 13. Obveze roditelja tijekom online nastave

Grafikon 14. Prilagodba učitelja na online nastavu

SAŽETAK

Koronavirus je novi soj virusa, koji do sada nije bio otkriven kod ljudi. Svjetska zdravstvena organizacija ga je nazvala SARS-CoV-2, a bolest koju uzrokuje COVID-19. Otkriven je u Kini krajem 2019. godine.

Početak ove pandemije dogodili su se preokreti u ljudskim životima ali i u samom obrazovanju. 16. ožujka 2020. godine donesena je odluka da se obustavi rad u svim školama i na fakultetima u Republici Hrvatskoj. To je dovelo do problema u odgojno – obrazovnim ustanovama i stavilo pred njih veliki izazov. Svi u sustavu imali su zadatak omogućiti virtualno obrazovanje i priliku za adekvatan rad u takvim okolnostima, tako je smišljena i provedena nastava na daljinu i obrazovni sadržaj na televiziji.

Cilj ovog rada bio je istražiti uspješnost provođenja online nastave tijekom pandemije, kako je ona utjecala na odgojno obrazovni sustav u razrednoj nastavi, ali i na učitelje i roditelje.

Ključne riječi: nastava, učenik, učitelj, roditelj, online, COVID-19

SUMMARY

Coronaviruses are a large group of multiple viruses, most of which are not dangerous. However, in late 2019 a new type of coronavirus was discovered in China, a type the World Health Organization named SARS-CoV-2, which causes an infectious disease COVID-19.

The global pandemic that followed spared no one, forcing employees from every industry, profession or system, including the educational one, to adapt.

With March 16, 2020 came the decision to close all schools and universities across the Republic of Croatia. The announcement represented a sea of changes that were about to overwhelm students and educators. The latter were challenged to interact with, and provide an effective lesson to the former - online. Educational content for TV and radio has also been broadcast.

My goal with this research was to investigate the success rate of online teaching during the pandemic and how it affected, not just teachers, but parents as well.

Keywords: teaching, online teaching, teacher, student, COVID-19